№80796

Элим деб, юртим деб ёниб яшаш керак!

ТУРКИСТОН

ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИ «КАМОЛОТ» ЖАМҒАРМАСИНИНГ ГАЗЕТАСИ

1996 йил 26 июнь. Чоршанба. № 42 (14340)

ПРЕЗИДЕНТИМИЗНИНГ ВАШИНГТОН УЧРАШУВЛАРИ

ВАШИНГТОН, 25 ИЮНЬ. (ЎзА МАХСУС МУХБИРИ АМИРҚУЛ КАРИМ ХАБАР ҚИЛАДИ). Бугун Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Америкага амалий ташрифнинг иккинчи кунини АҚШ хорижий сармояларни ҳимоялаш корпорациясига (ОПИК) қадам ранжида қилиш билан бошлади. Нью-Йорк Авенюдаги бу корпорация қароргоҳида ОПИК президенти Рут Харкин хоним билан мамлакатимиз раҳбари ўртасида суҳбат бўлиб ўтди.

Шу ерда Ислом Каримов Америка Қўшма Штатлари йирик компаниялари раҳбарлари, ишбилармонлари билан учрашди. Ғоят қизиқарли ўтган бу учрашувда Ислом Каримов хорижлик, жумладан, америкалик ишбилармонлар учун мамлакатимизда бизнесни йўлга қўйиш борасидаги афзалликлар, ҳамкорликнинг истиқболли соҳалари ҳақида сўзлаб берди.

Юртбошимиз сўнгра тадбиркорларни, бу ерда ҳозир бўлган журналистларни қизиқтирган саволларга жавоб берди.

ОПИК қароргоҳида «Ўзбекнефтгаз» миллий корпорацияси билан хорижий сармояларни ҳимоялаш корпорацияси ва «Энрон» компанияси ҳамда «Ўзбекнефтгаз» билан ОПИК ва «Тексако» компанияси ўртасида ҳамкорлик тўғрисидаги протоколлар, шунингдек, Ўзбекистон ташқи иқтисодий фаолият миллий банки билан Банк оф Америка ўртасида англашмалар меморандуми имзоланди. Ўзбекистон банкирлар ассоциацияси ва Ўзбекистон Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги ўртасида ҳам Америка компаниялари, савдо ва тараққиёт агентлиги ўртасида протокол ва меморандумларга имзо чекилди.

Президент Ислом Каримов шу куни Марказий разведка бошқармаси директори Ж. Дойч билан учрашди. Шунингдек, АҚШ давлат департаментида давлат котиби вазифасини бажарувчиси Строуб Телбот билан мулоқотда бўлди.

Куннинг иккинчи ярмида эса «Марлот» меҳмонхонаси қароргоҳида Ислом Каримов АҚШ энергетика вазири Г. О'Лири хонимни қабул қилди. Мамлакатимиз раҳбари шу ерда АҚШ Молия вазири Р. Рубин билан икки мамлакат ўртасидаги алоқаларни мустаҳкамлаш ҳақида ўзаро фикрлашди.

Оқшом Америка-Ўзбекистон савдо палатаси номидан Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов шарафига қабул маросими уюштирилди.

Президентимизнинг АҚШга ташрифи давом этмоқда.

(ЎзА).

ЁШЛАР БОР ЖОЙДА СУРЪАТ БЎЛАДИ, ЭЗГУ ИШЛАРГА ЖУРЪАТ БЎЛАДИ

«КАМОЛОТ»: ИЛК ҚАДАМЛАР

Республика ёшлари «Камолот» жамғармаси бошқарувининг умумий йиғилиши бўлди. Унда бошқарув аъзоларидан ташқари вазирликлар ва идораларнинг раҳбарлари, жамғарма муассислари бўлган ташкилотларнинг вакиллари иштирок этди. Йиғилишда мамлакат ёшларини миллий истиқлол руҳида тарбиялаш ва маънавиятини юксалтиришга ёрдам бериш, уларни иш билан банд қилиш, соғлом авлодни камол топтиришга йўналтирилган жамғарма фаолиятига тегишли бир қатор муҳим муаммоларни ҳал этиш йўл-йўриқлари муҳокама қилинди.

Маълумки, мамлакатимиз аҳолисининг ярмидан зиёдини ёшлар ташкил қилади. Бу эса, давлатимизнинг эртанги куни ана шу кишиларнинг қанчалик билимли эканлиги, қувваи ҳофизасининг кенглиги ва ҳозирги жамиятни иқтисодий қайта қуриш билан боғлиқ мураккаб вазифаларни ечишга қанчалик тайёр эканлигига кўп жиҳатдан боғлиқдир. Йиғилишда ушбу масалалар муҳокамасига алоҳида эътибор қаратилди.

Шу муносабат билан жамғарма бошқаруви раиси Ҳотам Абдураимовнинг ахбороти тингланди. Раис жамғарманинг ташкилий даврида амалга оширилган ишларни муфассал таҳлил қилиб, унинг яқин ва узоқ истиқболга мўлжалланган фаолиятининг муҳим жиҳатларини таъкидлаб ўтди. Айни вақтда асосий эътибор спорт иншоотларини таъмирлаш ва қайта қуриш, қишлоқ ёшларини иш билан банд қилиш, янги иш ўринлари ташкил этиш, уларнинг кўнгилли дам олишларини уюштириш, ўсмирларни ҳарбий хизматга, шунингдек, саноат ва қишлоқ хўжалиги соҳалари учун юқори малакали мутахассислар тайёрлаш сингари бир қанча масалаларга қаратилди. Ёшларни маънавий юксак ахлоқли қилиб тарбиялаш мавзуси ҳам эътибордан четда қолмади. Йиғилишда, бундан ташқари, республика «Камолот» жамғармаси ўзининг бутун фаолиятини бугунги кунда экология, таълим, соғлиқни сақлаш, ёшлар туризми жабҳаларида турли дастурлар асосида фаолият кўрсатиб келаётган жамоатчилик ташкилотлари билан бевосита алоқада эканлиги хусусида ҳам сўз борди.

Йиғилишда барча муассис ташкилотлар жамғарма фаолиятини ривожлантиришга, уни қўллаб-қувватлашга ҳозирча етарли эътибор бермаётгани таъкидланди.

«Камолот» жамғармасида ўтказилган йиғилишда Ўзбекистон Президентининг Давлат маслаҳатчиси Т. Алимов, Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Д. Ғуломова, Тошкент шаҳар ҳокими К. Тўлаганов сўзга чиқдилар.

ТАБРИКЛАЙМИЗ, ҒОЛИБЛАР!

Ўзбекистон Журналистлар уюшмасида 1995-96 йилларда газета-журналларда эълон қилинган ва радио-телевидениеда эшиттирилган «Йилнинг энг яхши журналистик иши учун» танловига келган ишлар малакали жюри аъзолари иштирокида кўриб чиқилди. Танловда ғолибликка қуйидаги ижодкорлар Ўзбекистон журналистлар уюшмаси мукофоти лауреатлигига муносиб топилди:

1. НОСИР Ҳайдар ўғли — «Ўзбекистон овози» газетасининг ахборот ва спорт бўлими мудири.

2. ҚОСИМОВ Анвар — «Халқ сўзи» — «Народное слово» газеталарининг халқаро шарҳловчиси.

3. ИКРОМОВ Тожибой — «Овози тожик» газетасининг бўлим мудири.

4. ШУЛЕПИНА Наталья Владимировна — «Правда Востока» газетасининг шарҳловчиси.

5. ЖАМИЛОВА Гулчеҳра — «Саодат» журналининг бўлим муҳаррири.

6. ХУДОЙБЕРГЕНОВ Тангриберди — «Еркен Қарақалпақстан» газетасининг махсус мухбири.

7. ТЕМУР Убайдулло — «Тошкент оқшоми» газетасининг бўлим мудири.

8. НИЁЗОВ Муқимжон — «Андижоннома» газетасининг бош муҳаррири.

9. ИБРОҲИМОВ Истам — «Бухоро ҳақиқати» газетасининг ижтимоий-сиёсий ҳаёт бўлими мудири.

10. БОЛТАЕВА Бахшанда — «Дардкаш» (Бухоро вилояти) газетасининг муҳаррири.

11. АБДУВАЛИЕВ Анвар — Ўзбекистон радиоси ахборот бош муҳарририяти бош муҳаррирининг ўринбосари.

12. МАРДИЕВ Саидазим — Ўзбекистон радиоси иқтисодиёт ва қишлоқ ҳаёти бош муҳарририятининг бош муҳаррири.

13. ҲАМИДОВ Шавкат — Ўзбекистон радиоси «Машъал» бош муҳарририятининг шарҳловчиси.

14. КАРИМБЕКОВ Қобилбек — Ўзбекистон телевидениесининг шарҳловчиси.

15. НОМОЗОВ Ортиқали — «Поп тонги» (Наманган вилояти) газетаси муҳаррирининг ўринбосари.

МИЛЛИЙ БАЙРАМГА ТАЙЁРГАРЛИК

Республика аҳли Ўзбекистон давлат мустақиллигининг беш йиллигини мамлакатимиз ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ҳаётидаги улкан ютуқлар билан кутиб олмоқда. Ўзбекистонда нисбатан қисқа фурсатда юз берган ўзгаришларни бугунги кунда бутун жаҳон ҳамжамияти тан олмоқда. Мустақиллик шарофати билан амалга оширилаётган ислоҳотлар самараси тобора яққол кўзга ташланаётир. Республикамизнинг барча вилоят, туман, шаҳар ва қишлоқларида Мустақиллик байрамини муносиб кутиб олишга қизғин тайёргарлик қурилмоқда.

25 июнь куни Вазирлар Маҳкамасида ўтказилган Ўзбекистон мустақиллигининг беш йиллигини нишонлашга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш республика ташкилий қўмитасининг мажлисида ана шу ҳақда гап борди. Уни республика Бош вазирининг биринчи ўринбосари, мазкур қўмита раиси И. Жўрабеков бошқарди.

Мажлисда пойтахтимиз Тошкентда ўтказиладиган истиқлол байрами асосий тантаналарига тайёргарликнинг бориши, қутлуғ сана шарафига фойдаланишга топшириладиган иншоотларда амалга оширилаётган қурилиш ва ободонлаштириш ишларининг бажарилиши муҳокама қилинди. Мазкур масала юзасидан мутасадди раҳбарларининг ахборотлари тингланди.

Мажлисда Президентнинг Давлат маслаҳатчиси Х. Жўраев, Республика Бош вазирининг ўринбосарлари Р. Юнусов, С. Саидқосимов, М. Усмонов, К. Раҳимов, Тошкент шаҳар ҳокими К. Тўлаганов иштирок этди.

(ЎзА).

ЎЗБЕКИСТОНГА ТАШРИФ МУНОСАБАТИ БИЛАН

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг таклифига биноан Хитой Халқ Республикаси Раиси Цзян Цзэминь шу йилнинг 2-3 июль кунлари расмий ташриф билан Ўзбекистон Республикасида бўлади.

Ҳудудий семинар

БУГУН Ўзбекистон ёшларининг «Камолот» жамғармасида «Ўзбекистон Республикаси Президенти И. Каримовнинг «Ўзбекистон Республикаси ёшларининг «Камолот» жамғармаси тўғрисида»ги Фармонидан келиб чиқадиган вазифаларни амалга оширишда жамғарма бўлимлари фаолиятини белгилашга бағишланган ҳудудий семинар бўлиб ўтади.

Унда Тошкент, Сирдарё, Жиззах вилоятлари, Тошкент шаҳри бўлимлари вакиллари, ёшлар масалалари билан шуғулланувчи олимлар, фан ва маданият арбоблари, ҳуқуқшунослар иштирок этади.

Семинарда жамғарма бўлим ва бўлинмалари фаолиятини такомиллаштириш, бозор муносабатларига ўтиш жараёнида ёшларнинг энг долзарб вазифаларини ҳал этиш бўйича амалга ошириладиган тадбирлар режасини ишлаб чиқиш, тадбиркорлик фаолияти масалаларига эътибор қаратилади.

НИЯТИНГИЗГА ЕТИНГ, БИЗ ҲАМ КЎМАКДОШМИЗ

Мактабни тугатиб, эндиликда олий ўқув юртларига ўқишга кириш истагида юрган Элликқалъа туманидаги йигит ва қизларнинг тўғриси, омади чопди. Улар кириш имтиҳонларига пухта тайёргарлик кўриш имкониятига эга бўлдилар. «Камолот» жамғармаси туман бўлими ташаббуси билан йигит-қизларни синовларга тайёрлаш бўйича бепул курслар очилди.

Бундай хайрли ишга энг тажрибали ўқитувчилар жалб этилди. Курс ишларини ташкил этиш, яъни ўқитиш, овқатлантириш, ётоқхона билан таъминлаш ҳаражатларининг барини «Камолот» ўз зиммасига олди.

— Бугун ушбу курсда ўқиётган 60 нафар йигит-қизларнинг орзулари эртага рўёбга чиқиб, талабалик бахтига эришсалар, бу биз учун ҳам катта бахтдир, — дейди «Камолот» жамғармаси туман бўлими раиси Шоназар Кенжаев. — Чунки юксак малакали мутахассис бўлиб етишган ёшлар охир оқибатда мамлакат равнақи, халқ фаровонлиги йўлида хизмат қиладилар. Шу боис ҳам ўқишни давом эттириш истагида бўлган барча-барчага «ниятингизга етинг, биз ҳам кўмакдошмиз» деб айтмоқчимиз.

(Ўз мухбиримиз)

Андижон вилояти Бўз туманидаги «Ўзбекистон» жамоа хўжалигида ғалла ўрим-йиғими қизғин паллага кирди.

Ш. ОЛИМОВ суратлари (ЎзА).

26-июнь халқаро гиёҳвандлик моддаларга қарши кураш куни

АСР ВАБОСИ

Йўқ, бу аллақандай тиббий хасталик эмас. У инсоният келажагига жуда улкан хавф солиб турган руҳий, маънавий касалликдир. Азиз муштарий, гап гиёҳвандлик ҳақида бораётганлигини тушунган чиқар. Ахир ўзингиз ўйлаб кўринг, агар бу маънавий касаллик бўлмаганида, инсон кўра била туриб ўз авлодини бир умр мажруҳликка маҳкум этмаган бўларди. Агар дунё бўйича гиёҳвандлардан бир йилда туғиладиган мажруҳ чақалоқлар сони рўйхатга олинадиган бўлса, у даҳшатли рақамларни ташкил этади. Шунинг учун ҳам гиёҳвандликка ва гиёҳфурушликка қарши жаҳоннинг барча мамлакатларида кенг кураш олиб борилмоқда. Жумладан Ўзбекистон ҳам бундай курашдан четда тургани йўқ. Яқинда мухбиримиз Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги Давлат Автомобиль назорати бошқармаси қидирув-суриштирув бўлими бошлиғи, милиция подполковниги Алихўжа ТЎРСУНХЎЖАЕВ билан учрашиб, республика миқёсида ўтказилаётган гиёҳвандликка қарши кураш ва унинг натижалари хусусида суҳбатлашди.

— Алихўжа ака, гиёҳвандлик ва гиёҳфурушликка қарши курашда Давлат Автомобиль назорати ходимларининг ҳам катта меҳнатлари бор эканлигини биламиз.

— Шу йилнинг 10 майидан бошлаб барча ходимларимиз «Қора дори — 96» тадбирига сафарбар этилган. Шуни таъкидлаб ўтишни истардимки, ДАН ходимлари нафақат тадбир вақтида, балки, ҳар доим ҳам гиёҳвандлик ва гиёҳфурушликка қарши кураш бир дақиқа бўлсин сусайтирмайдилар. Барча халқлар томонидан «Аср вабоси» деб эътироф этилаётган бу хавфли иллатга қарши кураш ишимизнинг узвий бир қисмига айланиб қолган десам муболаға бўлмайди. Қани энди нафақат ҳуқуқ-тартибот идоралари, балки барча кишилар бу оғуни йўқотишга тенг киришсалар. Ана шунда оғуфурушларнинг илдизига ҳал қилувчи болта урган бўлардик.

Нега бундай дедим. Чунки ҳар бир онгли киши бу масалага виждонан ёндашиб, ўша гиёҳвандлик иллатига чалинган кишининг ўрнига ўз фарзанди ёки қариндош уруғини қўйиб кўрса, лоқайдлик сиртмоғидан чиқиб кетган бўларди. Ўзингиз ўйлаб кўринг, ахир ўша оғу ҳам қаердадир экилади, парвариш қилинади, ҳосили йиғиб олинади. Наҳотки, ана шу жараёндан қўни-қўшни бехабар қолса? Албатта хабардор бўлади. Кўради. Эшитади. Гувоҳ бўлади. Лекин бировга чурқ этиб оғиз очмайди. Ўзини тинчини ўйлайди. «Сен менга тегма, мен сенга тегмайман» қабилида иш кўради. Натижа нима бўлади? Натижа шуки кўтарилган «хирмон» яна бир яширин йўллар билан тарқатилади. Ёшлар, ўсмирлар (бундан катталарни ҳам истисно қилиб бўлмайди) билиб, билмай уни истеъмол қиладилар. Улар, уларнинг авлодлари заҳарланади. Миллат, халқ келажаги хавф остида қолади. Ўзини кўриб кўрмаганга олган лоқайд кимса эса оппоққина бўлиб четда тураверади. Гўёки унинг ҳеч алоқаси йўқдек. Аслида у ҳам гиёҳфуруш билан баббаравар жиноятчидир. Қонунчилигимизда жиноятни яширган кимса ҳам жиноятчи ҳисобланади.

— Айнан, ДАН ходимлари амалга ошираётган ишлар ҳақида ҳам тўхталсангиз?

— Биз биринчи навбатда ўзга давлатлардан Ўзбекистонга кириб келаётган гиёҳвандлик моддаларнинг йўлини қирқиш чорасини кўрдик. Шу мақсадда барча чегара ДАН масканларида гиёҳвандлик моддаларни аниқлаш мақсадида хизмат итларидан фойдаланишни кенг йўлга қўйдик. Шунингдек, «Қора дори — 96» тадбирини юқори савияда ўтказиш мақсадида барча йўл патруль хизмати инспекторларига махсус кўрсатмалар берилди. Керак деб ҳисобланган жойларда улар ҳам хизмат итлари билан таъминландилар. Гиёҳвандлик моддаларни кўпроқ қай вақтда, қай ҳолда ва қай йўллардан олиб ўтилишини чуқур таҳлил қилиб, ишни ҳам ана шунга мослаб режалаштирдик.

— Натижа қандай бўлаяпти?

— Ёмон эмас. Тадбир бошланган 10 май кунининг ўзидаёқ Қашқадарё вилояти Ғузор тумани ДАН ходимлари томонидан Сурхондарё вилояти Сариосиё тумани Жондор Диёров жамоа хўжалигида яшовчи Насрулло Раҳимов бошқарувидаги «ВАЗ-2103» русумли давлат белгиси 31-63 СДЗ автомашинаси тўхтатилиб, текширилганда унинг орқа ўриндиғи остига яширилган 2 кг 075 грамм миқдорида наша топилган. Бу оғуфуруш хусусидаги тегишли ҳужжатлар расмийлаштирилиб, ИИБга топширилган. 18 май куни Сурхондарё вилояти Шеробод тумани ИИБ ходимлари ва шу туман ИИБ ДАНБ ходимлари томонидан ўтказилган текширув пайтида, Денов автобус саройига қарашли «ДЭУ» русумли давлат белгиси 81-84 СДМ автобуси салонидан 940 грамм гиёҳвандлик модда топилди. Тегишли ҳужжатлар расмийлаштирилиб, тергов органларига топширилди.

Шунингдек, Самарқанд вилояти Челак тумани ҳудудида жойлашган «Лаззат» мунтазам ДАН масканида «ВАЗ-21063» русумли давлат белгиси И 80-06 ДЖ автомобили тўхтатилганда, ҳайдовчи Жиззах вилояти Пахтакор шаҳрида истиқомат қилувчи Дониёр Бобоқулов томонидан 250 грамм миқдорида кўкнори олиб кетилаётгани аниқланди. Бу масалада ҳам ҳужжатлар расмийлаштирилиб, керакли идораларга топширилди.

Хуллас, яна бундай мисоллардан келтириш мумкин. Чунки айни кунларда барча ДАН ходимлари «Қора дори — 96» тадбирини юқори савияда ўтказиш, гиёҳвандлик ва гиёҳфурушликни ўқ томирига болта уриш мақсадида, бор куч-ғайратларини аямай, кечаю-кундуз фидокорона курашмоқдалар.

Суҳбатдош:
Ислом ҲАМРО.

Футбол: Европа чемпионати

ҒОЛИБЛАРНИ «УЭМБЛИ» КУТАДИ

Ўтган дам олиш кунлари барча спорт мухлисларининг диққат-эътибори «туман ороллари»га қаратилган эди. Аниқроғи, Англиянинг тўрт шаҳри Лондон, Манчестер, Бирменгем, Ливерпуль шаҳарларида футбол бўйича Европа биринчилигининг чорак финал учрашувлари ўтказилди.

22 июнь. Лондон. Англия — Испания. Ушбу ўйин тақдирини на 90 минут, на қўшимча 30 минут аниқламади. Шунда 11 метрли жарима тўпларини тепиш заруряти туғилди. Тўғри, бунга ҳакам ҳам сабабчидир. Кўпдан бери давом этаётган ҳакамлар хатоси муаммоси бу учрашувни ҳам четда қолдирмади. Асосий вақтда мутахассислар томонидан эътироф этилишича, англияликларнинг дарвозасига тўғри йўлланган тўпни ҳакам ўйиндан ташқари ҳолат деб белгилади. 11 метрли тўп тепишда омад Англия терма жамоасига кулиб боқди. Ҳисоб 4:2.

Франция — Голландия учрашувининг тақдири ҳам ана шундай якунланишига ким ишонган эди?! Ушбу учрашувда ҳам ғолибни аниқлашга 120 минут камлик қилди. Зеедорфнинг тўпни 11 метрли нуқтадан дарвозага хато йўллаши голландларга қимматга тушди. Ҳисоб 4:3. Ғалаба францияликлар томонида.

23 июнь куни чорак финалнинг яна икки учрашуви бўлиб ўтди. Бироқ унда бир кун аввалгига нисбатан ўйинлар тақдири асосий вақтда ҳал этилди. Айниқса, Чехия терма жамоасининг нисбатан кучли ҳисобланган португалияликлар устидан ғалаба қозониши катта шов-шувларга сабаб бўлди. Ғалаба эса, Поборожскийнинг дарвозабонни олдинга чиқишидан фойдаланиб, тўпни унинг устидан дарвозага йўллаши оқибатида чехияликларга насиб этди.

Манчестер. Германия — Хорватия. Футболда ғалабани юлдузлар таъминлайди деб бекорга айтилмайди. Клинсманн, Заммер, Меллер, Шукер, Бобан эса жаҳон футболининг ана шундай ҳақиқий юлдузларидир. Айниқса, хорватиялик Шукернинг майдонда ҳақиқий футбол спектаклининг асосий актёрига айланганлиги ўйинга гўзаллик бахш этди. Бироқ, бир ўйинчи жамоа ғалабасини таъминлаш учун ожиздир. Ушбу учрашувда ҳам худди ана шундай бўлди. Аввалига Клинсманн Хорватия терма жамоаси дарвозабони Лалични 11 метрли жарима нуқтасидан тўп йўллаб, доғда қолдирди. Сўнг Шукернинг юксак даражада рақиб дарвозасига йўллаган тўпига қарши германиялик Заммер хорватияликлар дарвозасини яна бир бор ишғол этди. Ҳисоб 2:1.

Энди ярим финал учрашувларида Лондонда Англия — Германия, Манчестерда Франция — Чехия терма командалари ўзаро куч синашишади. Учрашувлар бугун ва эртага бўлиб ўтади. Қани, қурайлик-чи, машҳур «Уэмбли»да олтин соврин учун финалда қайси жамоалар иштирок этади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЛЮТА БИРЖАСИДА

Ўзбекистон Республикаси Валюта биржасида 1996 йил 25 июнда бўлиб ўтган савдода Ўзбекистон Республикасининг хорижий валютада операцияларни амалга ошириш ҳуқуқига эга бўлган банклари иштирок этди.

Сотув ҳажми 52,95 миллион АҚШ долларини ташкил этди. Бир АҚШ долларининг қиймати 37,70 сўм даражасида қайд этилди.

Ваколатли банклар эркин муомаладаги нақд валютани айирбошлаш шохобчалари орқали сотишда уларнинг сотиш ва харид қилиш қийматини талаб ва таклифдан келиб чиққан ҳолда мустақил равишда белгилайдилар. Валютани аҳолидан сотиб олишда воситачилик ҳақи олинмайди.

БУ ЙЎЛЛАР КЎП ҚАДИМ ЙЎЛЛАРДИР ...КЕЛАЖАККА ЧЎЗИЛГАН ҚЎЛЛАР

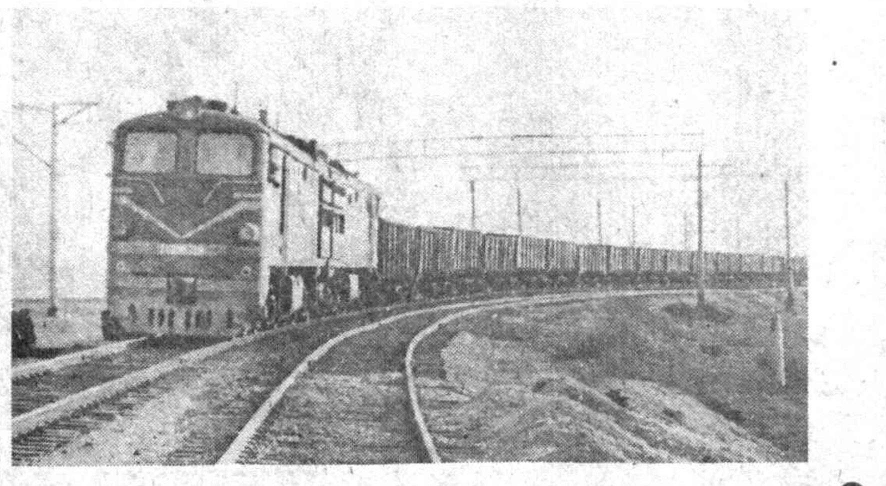

— Темир йўлда қанча юк ташилганига қараб, мамлакат иқтисодиётини билиб олиш мумкин, дейишади. Ҳурматли Нормат Эрматович, Ўзбекистон темир йўлининг бугунги аҳволини қандай баҳолаш мумкин?

— Чиндан-да темир йўлнинг халқ хўжалиги ривожидаги ўрни алоҳида эътирофга лойиқ. Беҳудага уни тараққиёт индикатори деб таърифлашмайди. Нафақат иқтисодий, балки маданий-маърифий жабҳада ҳам темир йўлнинг аҳамияти беқиёс. Ривожланган мамлакатлар яхлит бир организмга айланган Европа харитасига бир назар солинг, томирчалар каби тармоқ отиб кетган темир йўл белгиларига кўзингиз тушади. Юртбошимиз Ислом Каримов транспорт коммуникацияларини ривожлантириш мамлакат тараққиётининг бирламчи шарти, деб уқтириб келаётганлиги ва бу йўналишда барчамизни улкан режаларни рўёбга чиқаришга руҳлантириб турганлиги ҳам бежиз эмас.

«Ўзбекистон темир йўллари» давлат-акционерлик компанияси ҳали ёш, у Ўрта Осиё темир йўли бўлиниб, Тожикистон ва Қирғизистоннинг жанубий вилоятларидаги темир йўл бўлимлари алоҳидалик мақомини олгач, ташкил қилинган. Темир йўлларнинг умумий узунлиги 3655 километрдан иборат. Шу жумладан, икки йўлли линиялар узунлиги — 680 км, электрлаштирилган участкалар эса — 450 км. Йўлнинг 1300 километрдан зиёд қисмида марказлашган диспетчерлик воситалари мавжуд бўлиб, барча бекатлар марказлашган электр қурилмалари билан жиҳозланган. Ташиш жараёни Тошкент шаҳрида жойлашган ягона диспетчерлик марказидан бошқарилади. Экспорт ва импорт юкларини ортиш ва тушириш ишлари магистралнинг ўнлаб бекатларда амалга оширилади.

Зикр этилган рақамлар, айтиш мумкинки, сиз юқорида қўйган саволга жавоб беришимизни осонлаштиради. Ўзбекистон темир йўлининг бугунги аҳволи шундайки, мавжуд транспорт воситалари — автомобиль, авиация ва қувурлар орқали ташилаётган юк республикамиз юк оборотининг 10 фоизидан сал кўпроғини ташкил қилади, бошқача қилиб айтганда, умумий юк оборотининг қарийб 90 фоизи темир йўл хизматига тўғри келади. Бундан ташқари, бизнинг хизматимиздан фойдаланган кишиларга яхши маълумки, темир йўл транспорти тарифлари бошқа турдаги транспортларга нисбатан анча паст қилиб белгиланган. Ҳозирги пайтда ташилаётган кўмирнинг 92 фоизи, нефть маҳсулотларининг 85 фоизи, руданинг 79 фоизи, кимёвий ўғитларнинг 99 фоизи темир йўл воситасида манзилларга етказилаётир.

Фаолиятимиз тўғрисидаги тасаввурингизни кенгайтириш учун яна бир-икки рақамга эътиборингизни тортаман. Ўтган 1995 йил бўйича юк ташиш обороти қарийб 17 миллиард тонна километрни, йўловчи ташиш обороти 2,5 миллиард йўловчи-километрни ташкил этди. Бу, компания ҳар куни минглаб тонна халқ хўжалиги юкларини ортиш ва тушириш ишларини бажаради, деганидир.

— Аммо, маълумки, вақти-вақти билан сувоб-оқлаб турилмаса, кошона ҳам путурдан кетади. Шундай фикрни темир йўл излари ва шу издан юраётган транспорт воситаларига ҳам қўллаш мумкин. Компанияда таъмирлаш ишлари қандай йўлга қўйилган?

— Темир йўл, бу ҳаёт йўлидир. Худо кўрсатмасин, озгина хатолик ёки бир зумлик лоқайдлик асло кечириб бўлмайдиган фалокатларга олиб келиши мумкин. Излар ҳам худди сизу биз кунда юрадиган асфальт йўлга ўхшайди. Иссиқ-совуқдан, сув тошқини ва ҳар хил кузда тутиб бўлмайдиган табиий ҳодисалар натижасида, қолаверса, ўз умрини ўтаб бўлгач, таъмирлашга муҳтож бўлиб қолади. Шунга кўра ҳозир йўлларни капитал таъмирлаш бўйича ишлар фаол олиб борилмоқда. Бу мақсадлар учун 20 миллион АҚШ доллари миқдорида маблағ ажратилган. Муҳими, изларни етқизиш учун сув билан ҳаводек зарур бўлган темир-бетон шпалларни ўзимизда ишлаб чиқара бошладик, шу йилнинг ўзидаёқ ишлаб чиқариш ҳажмини 200 минг донагача кўпайтиришни режалаштирганмиз. Тошкентда йўловчи ташувчи ҳаракатдаги составни капитал таъмирлаш цехи қурилиши тугалланмоқда, бу ерда бир вақтда бир неча ўн вагонга хизмат кўрсатиш мумкин бўлади. Шунингдек, жорий йилда Ўзбекистон бекатида электровозларни капитал таъмирлаш имконини берувчи кенг кўламли иншоотлар мажмуи ишга туширилади. Юк ташувчи ҳаракатдаги составни капитал таъмирлашга ихтисослашган Пахтаобод бекатидаги таъмирлаш-механика заводининг қуввати магистралларимиз эҳтиёжидан икки марта ортиқ эканлигини ҳам алоҳида таъкидлашни истардим. Кўраётган чораларимиз натижасида Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигига кирувчи мамлакатларга тегишли яроқсиз вагонлар сонини амалда нолга туширишга, яроқсиз ҳолга келиб қолган вагонларнинг умумий сонини эса деярли икки мартага қисқартиришга эришдик.

— Яқин икки-уч йил ичида ички йўналишларда ҳам жонланиш сезилди. Ҳам Жанубга, ҳам Ғарбга томон қатор темир йўл излари ётқизилди. Муштарийларимиз, айни вақтда улар сизнинг йўловчиларингиз, шу ҳақда ҳам батафсил маълумот олсак, дейдилар.

— Тегирмон навбати билан, деган нақл бор халқимизда. Бинобарин, биз нафақат бугуннинг, балки эртанинг ташвиш-қувончлари билан ҳам яшамоқдамиз. Чунки мустақилликка эришганимиздан кейин талаб-эҳтиёжларимизни давр нуқтаи назаридан қайта кўриб чиқишга тўғри келди. Мавжуд йўлларнинг ўзи кифоя қилмай қолди. Уларни таъмирлаш билан бир пайтда янги йўналишлар бўйича ҳам талай ишлар амалга оширилди. Ҳозир темир йўл транспортини қайта тиклаш ва такомиллаштириш мажмуини ҳаётга тадбиқ этишга киришдик. Асосий йўллар электрлаштирилаётир. Шу билан бирга Тошкентдан Самарқандгача ва бундан буёғи Бухоро орқали Туркманистон Республикаси чегарасига қадарлик участкада, шунингдек, Тошкентдан Қўқонгача бўлган иккинчи йўл қурилиши давом этмоқда; Учқудуқ — Нукус янги темир йўл линияси бўйича бошланган ишлар ҳақида матбуотда ҳам кўпдан-кўп хабар-лавҳалар берилди. Айни вақтда ушбу йўналишда, яъни Навоийдан Учқудуққача ва Ғузор-Бойсун-Қумқўрғон йўлларини таъмирлаш жадал суръатларда олиб борилмоқда; магистралнинг деярли барча участкаларида йўлнинг юқори қисмини темир-бетон шпаллари ва кўчма брусларга ўтказиш ишлари амалга оширилмоқда.

Янги линиялар қурилиши ва магистралларни электрлаштириш давлат аҳамиятига молик мақсадли дастур, деб эълон қилинган бўлиб, ўтган йили умумий узунлиги 130 км бўлган Ховос-Жиззах йўналишида электрлаштирилган участка фойдаланишга топширилган эди, бу йил ҳам Жиззахдан Самарқанд орқали Мароқандгача бўлган 130 км узунликдаги яна бир электрлаштирилган участкани ишга тушириш ниятимиз бор.

Умумий узунлиги 342 км бўлган Учқудуқ-Нукус янги линияси фойдали қазилмаларнинг катта захирасига эга бўлган минтақа бўйлаб ўтади. Ғузор—Қумқўрғон иккинчи янги линиясининг узунлиги эса 124 километрдан иборат. Мазкур линия ҳам бой фойдали қазилмалар — кўмир, полиметалл рудалар, юқори сифатли мармар ва гранит конлари бўлган жойлардан ўтганлиги учун сарф-харажатлар қисқа муддатларда қопланишига шубҳа йўқ. Янги линияларнинг ишга туширилиши ҳар жиҳатдан ўзини оқлайди. Биринчидан, мамлакатимиз темир йўллари ягона тармоғини яратишдек муҳим муаммо ҳал қилинса, иккинчидан, эътибордан четда қолган ҳудудларда замонавий тоғ-кон ва қайта ишлаш саноатини ривожлантиришга имкон беради, учинчидан, поездларнинг манзилга қисқа йўл билан етиб олишини таъминлайди, муҳими, маҳаллий аҳолининг иш ўрнига бўлган эҳтиёжини қондиришга хизмат қилади.

— Манзилга етиб олишни хизмат маданиятисиз тасаввур этиш қийин. Аммо бу ҳақда ўйлаганда, ўша-ўша чипта муаммосию, ўша-ўша йўлбегиларининг эътиборсизлиги ва яна бир талай асабга тегадиган жиҳатлар ёдимизга тушади. Буларни тузатмай туриб, йўловчиларнинг миннатдорчилигини эшитишга умид боғлаб бўлмайди, албатта. Аҳвол қачон яхшиланади? Яқин орада яхшиланадими?

«Гуллаётган диёр» танловига

ЭҲТИЁЖ. ЭЪТИБОР. ЭЪТИРОФ.

«Ўзбекистон темир йўллари» давлат-акционерлик компанияси раиси Нормат ЭРМАТОВ билан мулоқот

— Сиз бу саволингиз билан бизнинг оғриқ нуқтамизга тегиниб кетдингиз. Чиндан ҳам йўловчиларга хизмат кўрсатиш сифатига қараб умуман магистрал иши баҳоланади. Йўловчиларнинг темирйўлчилар меҳнати тўғрисидаги мулоҳазалари ҳар қанча аччиқ бўлмасин, адолатли ҳамдир. Камчилик-нуқсонларимизни инкор этишга асло ҳаққимиз йўқ. Улар бор. Хусусан ўтган йили поездларда қониқарсиз хизмат кўрсатилгани тўғрисида йўловчилардан бир неча ариза ва шикоят олган эдик, бу йил улар анча камайган. Таҳлиллар асосан йўловчилар Самарқанд — Москва ва Андижон — Москва поездларидаги хизмат сифатидан норози эканликларини кўрсатди.

Кези келганда шуни ҳам таъкидлаш керакки, кейинги йилларда мавжуд вагон паркимиз ҳам маънавий, ҳам жисмоний жиҳатдан эскириб қолган бўлиб, уларни талаб даражасида сақлаб туриш учун анча куч сарфлашимизга тўғри келаётир, афсуски, шу ва яна бир қанча сабабларга кўра ҳамма вақт ҳам йўловчиларга сифатли хизмат кўрсатишнинг имкони бўлмаяпти.

Бироқ, яқин келажакда мазкур аҳвол ижобий томонга тубдан ўзгаради. Тез орада пойтахтимизнинг Сирғали туманида жаҳон андозаларига мос келадиган темир йўл вагонларини таъмирлаш бўйича замонавий завод қурилиши бошланади. Бу ишда Япония бизга ўз кредити билан ёрдамга келди. Шу тариқа Ўзбекистонда халқ хўжалигининг яна бир янги тармоғи — вагонсозлик учун замин яратилди.

Шу билан бирга, бизда бирорта шикоят эътиборсиз қолдирилмайди. Фақат шу йилнинг биринчи чорагида йўлбеги ва бригадирлардан 326 нафарига жарима солинди, жумладан, 135 кишининг лавозими пасайтирилди. 178 ходимга хайфсан эълон қилинди, 31 киши ишдан бўшатилди. Биз бу йўналишда бундан буён ҳам фаол ишлаш ниятидамиз. Чунки биз йўловчилар учун ишлаймиз, уларнинг оғирини енгил, узоғини яқин қилиш бизнинг вазифамиз. Зеро, йўловчиларга хизмат кўрсатишни тубдан яхшилаш сиёсати ҳаётимиз мазмунига айланиб қолган, десам муболаға бўлмайди. Ишончим комилки, бугун биз тилга олган нуқсонлар вақтинчалик ҳол, аҳволни яхши томонга ўзгартиришга кучимиз ҳам, хоҳиш-иродамиз ҳам етарли, деб ўйлайман.

— Бевосита денгизга чиқиш имконияти бўлмаган мамлакатлар қўшни — денгиз ёқасида жойлашган давлат орқали хоҳ темир йўл, хоҳ автомобиль йўли қуришга ҳақлидир. Бу тўғрида Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг махсус қарори бор. Ўзбекистон эса бу жиҳатдан жуда ноқулай шароитда, яъни мамлакатимиз денгизга чиқиш учун бир эмас, икки мамлакат ҳудудидан ўтиши керак. Бу жиҳатдан Ўзбекистон дунёда ягонадир. Ўзига хос бу ҳолатдан қутилиш «шарт»лари ишлаб чиқилганми?

— Қўйган саволингизга ушбу масалага бевосита алоқадор бўлган ҳукуматлар доирасида тузилган битим ёки шартномаларгина жавоб бўлиши мумкин. Ўзбекистон ҳукумати ҳаётий заруратни тусини олган ана шу муаммони тезроқ ечиш учун тинимсиз, айтиш мумкинки, мамлакатимиз ўз мустақиллигини эълон қилган дақиқалардан бошлаб ҳаракат қилиб келаётир. Бунёдкорлик ишлари эса, маълумки, тинчлик-осойишталикни тақозо этади. Ички ҳамжиҳатликка эришган давлатимиз раҳбарияти, шахсан юртбошимиз Ислом Каримовнинг минтақада тинчлик ўрнатиш, қўшни Тожикистон ва Афғонистондаги мухолиф кучларни муросага келтириш учун жонбозлик кўрсатиб келаётгани, ҳатто бу ҳақда БМТ минбаридан туриб қатор таклифлар билан чиққанлиги бежиз эмас. Қўшнинг тинч — сен тинч, деб беҳуда айтмайдилар. Агар номлари зикр этилган давлатларда осойишталик ҳукм сурганида эди, Ўзбекистоннинг жаҳон сув йўлларига чиқиши осонлашган ва анча арзонлашган бўлур эди.

Бундан ташқари яна кўплаб лойиҳалар ишлаб қўйилганки, яқинда юз берган, ҳали ҳарорати қалбларимиздан учиб улгурмаган оламшумул воқеа бу йўлда қилинаётган ҳаракатлар зое кетмаслигидан далолат бермоқда.

Маълумки, 1991 йилнинг декабрь ойида Марказий Осиё давлатларининг Ашгабад учрашувида Тажан—Сарахс темир йўлини биргаликда қуриш ҳақида қарор қабул қилинган эди. Ниҳоят, биз бу ажойиб тантананинг гувоҳи бўлдик. Туркманистон ва Эрон темир йўллари Сарахс шаҳрида бир-бири билан туташди. Форс кўрфазига ва шу кўрфаз орқали Ҳинд океанига чиқиш ҳақидаги асрий орзулар ушалди!

Ҳадемай халқаро Сарахс бекати исталган миқдордаги юкни жўнатадиган бўлади. Ғарбий ва Шарқий Осиё ўртасида юк ва йўловчи ташиш муддатлари беш кунга, Ғарбий Европадан Шарқий Осиёга 10 кунга қисқаради. Бу ҳол эса, ўз-ўзидан тушунарлики, йўл харажатларини кескин камайтириш имконини беради. Не бахтки, қадимий карвон йўлларининг янгидан очилиши, деб баҳолаш мумкин бўлган бу йўл қурилишида ўзбекистонлик йўлсозлар ҳам ўзларининг муносиб ҳиссаларини қўшишди.

Режалар эса янада улкан. Туркманистоннинг Сарахс шаҳри вокзали биносида Ўзбекистон, Туркманистон, Озарбайжон ва Грузия ўртасида темир йўл транспорти фаолиятини мувофиқлаштириш ҳақида шартнома ҳамда транзит юк ташишни тартибга солиш соҳасида ҳамкорлик бўйича битим имзоланганига ҳали ҳеч қанча вақт бўлгани йўқ. Аммо юртбошимизнинг Кавказортига қилган расмий сафарига ҳамоҳанг равишда Ўзбекистондан йўл олган пахта толаси ортилган дастлабки карвон Каспий денгизи оша Боку орқали Қора денгиз соҳилларига, яъни Поти шаҳри бандаргоҳига тантанали равишда кириб борди. Анъанавий йўл билан қиёслаганда юк ташиш харажатлари ҳам, масофа ҳам қарийб икки баравар қисқарди.

Шу муносабат билан ушбу маълумотга эътиборингизни қаратаман: Одесса бандаргоҳигача бўлган масофа 4200 километрдан зиёд, Новороссийскқача — 3710 ва Ильичевскқача бўлган масофа 4265 километрни ташкил қилгани ҳолда, Потигача бўлган масофа 2770 километрдан иборат холос. Бу, биринчидан, юкларни 12-13 кун ўрнига саккиз кунда Қора денгизга етказишни таъминласа, иккинчидан, Сарахсда тўрт мамлакат раҳбарлари имзолаган битимга кўра Ўзбекистон — Туркманистон — Озарбайжон — Грузия йўлагидан юк ташилганлиги учун олинадиган ҳақ 50 фоизга чегириб ташланишини назарда тутадиган бўлсак, яна қанчадан-қанча маблағ тежалади дегани ҳамдир.

— Туркманистон ва Эрон темир йўлларининг туташиши, бунинг оқибатида Форс кўрфазига, бундан буёғи Туркия орқали Европага чиқиш имконияти барчамизни беҳад тўлқинлантириб юборди, десам янглишмайман. Одамлар сабрсизлик билан бу йўналишлар хизматидан фойдаланиш бошланадиган кунларни кутишаётир. Уларга бу ҳақда нималар дейишингиз мумкин?

— Бунга ҳеч қанча вақт қолмади. Ҳадемай, тўғрироғи, шу йилнинг ўзида Хитой ва Эрон орасида қатнайдиган йўловчи поездини Марказий Осиё, шу жумладан, Ўзбекистон темир йўллари бўйлаб ҳам қатнашини йўлга қўйиш режалаштирилмоқда. Ушбу линияни лойиҳалаштириш чоғида бу йўлдан Тошкент — Теҳрон, Ашгабад — Теҳрон ва Пекин — Истанбул тезкор поездлари, шунингдек, Туркманистон ва Эрон ўртасида маҳаллий поездлар қатновини ташкил қилиш кўзда тутилган. Қулай жуғрофий шароит ва магистрал бўйлаб юк тушириш-ортиш, шунингдек йўловчи қабул қилиб- кузатиб қўйиш захираларининг етарли эканлиги ташқи иқтисодий алоқаларни ва транзит ҳаракатни йўлга қўйиш, энг аввало Яқин ва Ўрта Шарқ мамлакатлари билан узлуксиз ҳаракатни таъминлаш имконини беради. Кейин, марҳамат, хоҳланг Пекинга, хоҳланг Истанбулга чипта олинг-да, жомодонингизни кўтариб поездга чиқаверинг: биз хизматларингизга тайёрмиз!

— Эшитишимизча «Жюль Верн» деб номланган дастурга кўра Ғарбий Европадан чиққан поезд Туркия, Кавказ, Туркманистон, Ўзбекистон ва Қирғизистон орқали Япон денгизига қадар етиб боради. Марказий Осиё мамлакатларининг манфаатлари ўз-ўзидан тушунарли. Ғарбий Европа мамлакатлари-чи, уларнинг манфаатлари нималарда ўз аксини топади? Улар ҳам бу дастурга маблағ билан ҳисса қўшишганми?

— Дастур, айтиш мумкинки, Эрон билан Марказий Осиё давлатларини боғлаган янги темир йўл линияси негизида туғилган бўлиб, яқин ва узоқ келажакни ўзида мужассамлаштиргандир. Юқорида қайд этиб ўтилганидан маълумки, Тошкент — Теҳрон, Пекин — Истанбул каби йўналишлар бўйлаб фаол ҳаракат европалик тижоратчи ва ишбилармонларнинг, шунчаки жаҳонгашта саёҳатчиларнинг моддий ва маърифий қизиқишларини қондириш учун ҳам хизмат қилиши табиий, албатта. Халқаро сайёҳлик ташкилотлари ҳам ушбу йўлга катта қизиқиш билан қараётирлар. Дейлик, Ғарбий Европанинг қайсидир шаҳридан чиққан йўловчи Хитойга етиб олгунга қадар йўл-йўлакай шу пайтгача кўпчилик назаридан холи бўлган тарихий обидалар ва бугунги ҳаёт тарзи билан яқиндан танишиб, қадимий «Буюк ипак йўли» бўйлаб ўзига хос сафар қилса ёмонми?

Сарф-харажат масаласида эса шуни айтишим лозимки, бу йўл энг аввало биз — Марказий Осиё давлатларига зарур эди, шу боис қурилишни маблағ билан ҳам мазкур давлатларнинг ўзлари таъминладилар. Чунончи, Ўзбекистон томони янги линия қурилиши юзасидан олган мажбуриятларига риоя қилган ҳолда шпал, рельс, рельсни қотириш учун зарур бўлган элементлар, йўл ётқизиш кранлари, махсус кўчма состав, автотрактор техникаси ва ҳоказолардан иборат моддий-техник ресурсларни юбориб турди. Ушбу аср қурилишида юртдошларимиз ҳам бошқалар билан қўлни қўлга бериб ишлашганини эса, юқорида гапириб ўтдим.

— Саргузашт истасанг поездга чиқ, дейишади. Ғалати воқеалар юз беради йўлда. Янги-янги танишлар орттирасиз. Хуллас, манзилга етиб олгунча не-не ғаройиботларга дуч келасиз.

— Албатта, ҳуқуқий тартибни сақлаш масалаларида транспорт милицияси олдида давр талабига мос равишда тубдан янгиланишдек катта вазифалар турибди. Биз ҳам ўз навбатида бунинг учун барча чораларни кўрмоқдамиз. Темир йўлдаги салбий ҳолатларни бартараф этиш бўйича милиция ходимлари билан баҳамжиҳат ишламоқдамиз. Бу ўзининг ижобий натижаларини бермоқда, албатта. Шу ўринда компаниямиз ходимлари бутун 1995 йил давомида йўлга чиққан юкларнинг бус-бутунлигини таъминлаш бўйича ички ишлар органлари билан ҳамкорликда ишлаганларини алоҳида таъкидлашни истардим. Бундан ташқари, «Юк», «Ҳосил», «Тозалаш», «ГСМ» деб ном олган тадбирлар комплекси, компания раҳбариятининг жойларга чиқиб профилактик ишларни амалга оширганлиги ҳам ўз самарасини берди. Аммо бу биз энди хотиржам бўлишимиз мумкин, деган гап эмас.

Йўл, барибир йўл-да. Унда кутилмаган воқеа-ҳодисалар юз бериши эҳтимолдан узоқ эмас. Жиноятчилик эса жиноятчи ўз кирдикори учун тегишли жазо олмаган жойлардагина авж олиши мумкин. Бундан ташқари, бизга яна шу нарса маълумки, мижозларимизнинг ортиши, бу тартиб-интизомнинг қай даражада ўрнатилганлиги билан ҳам бевосита боғлиқ. Бинобарин, транспорт посбонларининг яхши ишлашидан нафақат йўловчилар, компаниямиз ҳам манфаатдордир. Биз бу манфаатни бой бериб қўймасликка бундан буён ҳам ҳаракат қилаверамиз.

— Ҳамма нарса, барибир охир-оқибатда кадрлар масаласига бориб тақалади. Шунингдек, модомики, бундан буён халқаро йўналишлар бўйлаб ҳаракатлар йўлга қўйиладиган бўлгандан кейин муаммолар ҳам кўпаяди. Бу муаммоларни қай йўсинда ҳал этмоқчисизлар?

— «Ўзбекистон темир йўллари» компанияси жуда катта даргоҳ. Кадрлар сиёсати ҳам шунга яраша; тинимсиз равишда малака ошириш ҳақида қайғурмасангиз бўлмайди. Чунончи, ўтган йили магистралимизнинг раҳбар ва мутахассисларидан 482 киши Тошкент темир йўл транспорти муҳандислари институтида ўз малакасини оширди. Шунингдек, биз ўз мутахассисларимизни тажриба орттириш учун Россия, Германия, Буюк Британия корхоналарига юбормоқдамиз, бир гуруҳ ходимларимиз эса Жаҳон иқтисоди ва дипломатия университетида малака ошириб қайтдилар.

Ҳозирги пайтда темир йўлларимизда 50 дан зиёд миллат ва элат вакиллари меҳнат қилмоқда. Уларнинг маърифий эҳтиёжини қондириш учун Тошкент темир йўл транспорти муҳандислари институтидан ташқари учта техникум, темир йўл техник мактаби, умумтаълим мактаблари, болалар темир йўли каби кенг тармоқли ўз ўқув юртларимизга эгамиз. Биз ўқувчиларда ўсмирлик йилларидан темир йўл транспортига қизиқиш уйғотиш, темирйўлчи деган касбдан фахрланиш туйғусини сингдиришга ҳаракат қилмоқдамиз.

Магистралнинг олий ва ўрта махсус маълумот олган мутахассисларга бўлган талабини қондириш мақсадида ҳамда ўтган йилларда орттирган тажрибаларимиз ва дуч келган муаммоларимиз таҳлили асосида 2000 йилгача кадрларга бўлган эҳтиёжимиз истиқбол режаларини ишлаб чиқдик. Бунда республикамиздаги барча вилоятларнинг мазкур масаладаги эҳтиёжлари ҳам айри ҳолда эътиборга олинди, албатта.

Бугун биз бозор муносабатларига фаол кириб бораётирмиз, айтиш мумкинки, амалда бозор шароитида ишламоқдамиз. Бу янги, ҳозирча одат тусига кирмаган шароитда ишлаб кета оладиган одамларни тайёрлашни тақозо этади. Шунинг учун ҳам ҳозир биз ёш, ташаббускор, амалий ишда ўзини яхши томондан кўрсата олган кишиларни раҳбарлик лавозимларига қўймоқдамиз. Бу ходимларнинг ўртача ёши 40 ёшдан ошмайди. Улар мамлакат тараққиётига муносиб ҳисса қўшажакларига ишонаман.

— Йил-йилни қувалаб, яна бир неча йилдан сўнг янги асрга қадам қўямиз. Биз бу тарихий санага катта умидлар билан бораётирмиз. Аср бошида мамлакатимиз темир йўлини қандай тасаввур этасиз? Мамлакат келажагиничи?

— 2000 йил нафақат аср боши, балки учинчи минг йилликнинг бошланиши йили ҳамдир. Менинг назаримда янги аср инсоният тарихида тубдан бурилиш асри бўлади, маданий-маърифий муносабатларнинг муҳимлашув асри бўлади. Бевосита ўз соҳам — темир йўл тўғрисида гапирадиган бўлсам, мен уни тахминан шундай тасаввур қиламан: аср бошида Ченгелдидан Бухоро ва Қаршигача бўлган магистрал бошдан охиригача электрлаштирилиб, оширилган оғирликдаги поездларни янги замонавий электровозлар тортиб боради, бу нафақат қимматбаҳо дизель ёқилғисини иқтисод қилади, шу билан бирга эксплуатация харажатларини ҳам кескин камайтиради, бундан ташқари экологик ҳолатни ҳам яхшилайди; Ғузор — Қизил Октябрь ва Навоий — Нукус янги линиялари қурилиши поёнига етказилади. Тошкентдан Қўқонгача бўлган йўлни икки бараварга қисқартириш имконини берувчи Ангрендан Фарғона водийси томон йўналишда қурилаётган янги линия ҳам тугалланади. Ушбу янги линияларнинг ишга туширилиши Ўзбекистон Республикасига ягона, қўшни давлатлардан ҳоли бўлган темир йўл тармоғига эга бўлиш имконини беради. Юк ташиш ҳажми компаниянинг молиявий жиҳатдан ўзини ўзи тўла таъминлашига имкон берадиган даражага етади; магистрал бозор шароитида барқарор ишлашга ўтади.

Ўзбекистон — келажаги буюк давлат. Президентимиз Ислом Абдуғаниевич Каримов ўз таърифида мутлақо ҳақдир. Башоратомуз бу сўзлар қуруқ иштиёққагина асосланган эмас. Ҳозирги пайтда Ўзбекистонда иқтисодни тубдан ислоҳ қилиш изчил олиб борилмоқда. Кейинги беш йил мобайнида республикада ёқилғи-энергетика мустақиллигига эришилди, нефть қазиб олиш ва қайта ишлаш саноати барпо этилди, автомобилсозлик йўлга қўйилди. Ўзбекистон танлаган тараққиёт модели иқтисодиёт ва жамиятда барқарорликни таъминлаш имконини берди. Кўпгина Ғарб иқтисодчиларининг фикрига қараганда, Ўзбекистон истиқболли давлатлар сирасига киради, яқин келажакда жаҳондаги тараққий этган мамлакатлар қаторидан муносиб ўрин эгаллайди. Давлат ва жамиятни ислоҳ қилишнинг Президентимиз томонидан олға сурилган бешта тамойили танланган сиёсат тўғри эканлигини яна бир марта исботламоқда. Зеро, Ўзбекистоннинг келажакда гуллаб-яшнашига қатъиян ишонаман, чунки бунинг учун бизда барча шароитлар етарлидир. Ва мен шунинг учун фахрланаманки, умумий муваффақиятда темирйўлчиларнинг ҳам муносиб ҳиссаси бор. Бу ҳисса йил сайин салмоқли бўлиб бораверади.

Суҳбатдош: Зайниддин РИХСИЕВ.

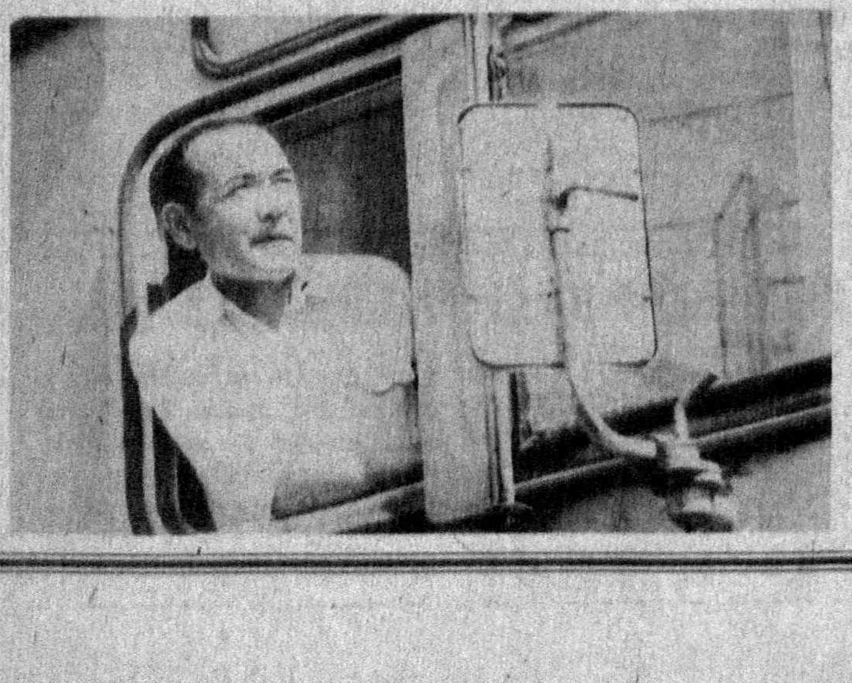

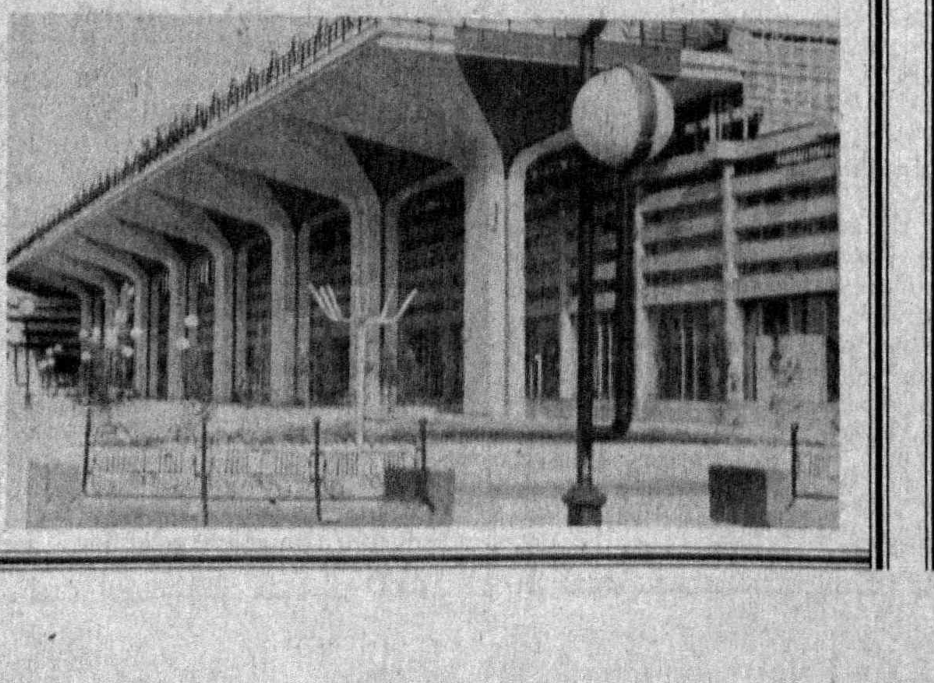

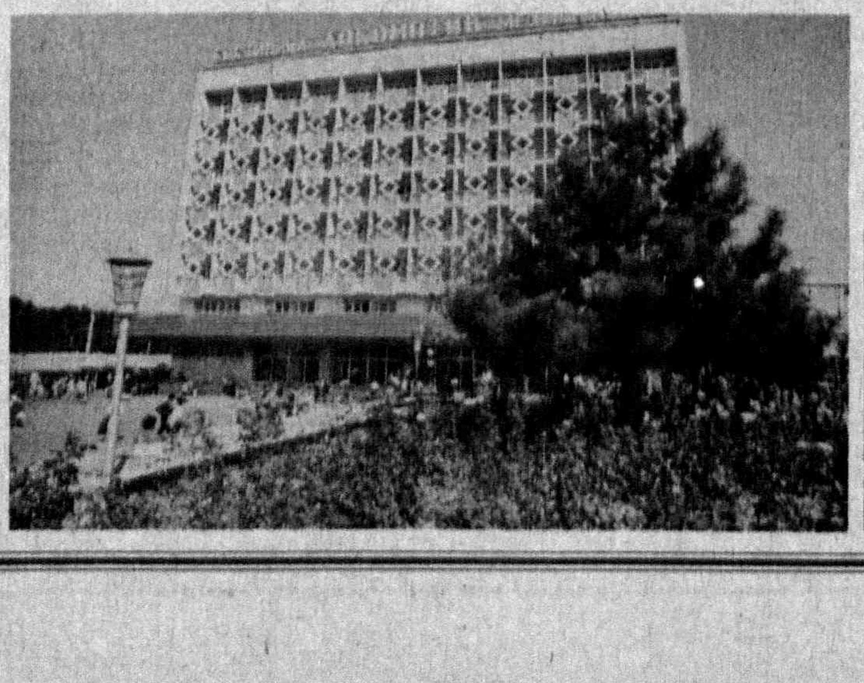

Эртага — матбуот ва оммавий ахборот воситалари ходимлари куни

КАМАРБАСТА БЎЛИБ БИР УМР

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни — 75 ёшда

Мақсуд ҚОРИЕВ

ГАЗЕТАНИНГ МЕҲРИГИЁСИ

Дафтардаги битикларим, ёшларга истакларим

Уйлаб қарасам, мана газета даргоҳига келганимга ҳам салқам эллик йил бўлибди. Умр ҳам, ёшлик ҳам ҳадемай ўтиб кетибди. Худди кечагидек ёдимда. 1949 йил «Қизил Ўзбекистон» газетасига биринчи мақола ёзиб келганман-у, шу муқаддас даргоҳда ишга жойлашиб, кейин унга меҳрим тушиб, бир умрга гиёҳвандлек шунда қолиб кетганман.

Мана энди, қулимга қалам олсам, кўз олдимга умрим дафтарига битилиб қолган ҳеч унутилмас воқеалар, биринчи бор газетада босилиб чиққан ва менга олам-олам шодлик, ҳаяжон бахш этган уша мақола гавдаланади.

«Қизил Ўзбекистон» газетасига адабий ходим бўлиб ишга келганимда Ҳабиб Нуъмон, Аҳмад Шораҳмедов деган икки улуғ зотлар ишлашарди. Сиз уларни билишингиз керак, чунки улар адиб сифатида ҳам кўп рисолалар битишган. Айниқса, бу икки олижаноб инсонларнинг «Ота» романи уша вақтларда эл-юрт орасида анча эътибор қозонган эди. Кўп ёшларга ўрнак буларли, уз журналистик касбларига ўта содиқ, моҳир устозлар сифатида эндигина журналистикада атак-чечак қилиб келаётган ёшларга уз билимлари, маҳоратларини сидқидилдан ўргатганлар. Мақола ёзиб келганимда Аҳмад ака ҳам, Ҳабиб ака ҳам ёнларига ўтказиб олиб, материалнинг ҳар бир жумласини таҳрир этиб беришар. улардан кўп ибратли маслаҳатлар, насиҳатлар олганман.

Журналисткамиз тарихида машҳур фельетончи Комил Алиевни ким билмайди дейсиз. Унинг турли мавзуларда ёзган эҳтиросли мақола, фельетонлари миллий журналистикамиз тарихида абадулабад қолиб кетди. Машҳур адибимиз Абдулла Қодирий, буюк шоири замон Ғафур Ғуломларнинг газета-журналлардаги чиқишларини унутиб буладими?

Уша вақтларда газеталар учун таржима материаллари кўп бўларди. Рустам Абдураҳмонов, Насибулло Ҳабибуллаев, Шербек Алиевларнинг таржимончилик мактаблари қанча-қанча ижодкорларга ўрнак бўлди. Машинисткага айтиб туриб, қилган таржималари ҳеч бир таҳририсиз теришга тушиб кетарди. Ибораларнинг ихчамлиги, сўз танлашдаги моҳирлик, бунинг устига таржимадаги тезкорлик қанча ўрганса арзигулик эди. Ҳақиқий миллий матбуотимиз бешигини тебратган устозлар номини тилга олишимнинг боиси шундаки, ўзбек журналистикаси шундай ажойиб, соф миллий анъаналарга бой маърифий матбуот дарғаларининг тенгсиз ҳаёт мактабига эга. Бу мактаб ҳозирга қадар давом этиб келмоқда, замон нафаси, талаблари билан ўзгармоқда, бойиб бормоқда.

Газетачилик ғоят оғир, мураккаб касб, агар билсангиз. Биз уни ўз ҳаётимизда билиб, синаб кўрдик. Зеро, газетачининг на тинчлиги бор, на роҳати. Бу қийинчилик, ташвишларни газетада ишлаган, унинг ашуласини айтган одам яхши билади. Мақола уюштириш, ёзиш, тайёрлаш, туширишдан тортиб унинг терилиб чиққан нусхасини ўқиб беришгача ўтган жараён сиздан ғоят ҳушёрликни, ақл-заковот ва масъулиятни талаб этади. Газетада туну-кун навбатчилик қилиш, кўз нурингиз, ақл чироғингиз билан ҳарфма-ҳарф минглаб сўзларни бехато ўқиб чиқиш озмунча меҳнат талаб этадими? Танқидий мақола, ё фельетон ёзиб қуйиб, унга жавоб бериб юриш, нақадар оғир. Аммо шундай бўлса ҳам, журналист ҳеч қачон газета атрофидан кетмайди. Бу даргоҳга келдингми, унинг меҳригиёси сени ҳеч қачон қуйиб юбормайди, айланиб-айланиб қайтиб келаверасан.

Ахир ўзингиз бир ўйлаб кўринг, мана бир мақола ёзсангиз, эртаси куни газетада чиқиб кетади, бутун эл-юрт уни ўқийди. Сиз одамларга зиё, нур, саховат улашасиз. Бундан ҳам олижаноб иш, касб дунёда борми ўзи?

Устозлар демишларким, газета тенги йўқ, энг муқаддас, нурли даргоҳ. Уни қадрлаш, обрў-эътиборини сақлаш, соф виждон билан, тўғри қўл билан, ҳалоллик билан ишламоқ керак. Агар кимки, оддий ходимдан тортиб, бош муҳарриргача, газетадан ўз шахсий манфаати йўлида, эгри мақсадларда фойдаланса, оқибати яхши бўлмайди. Ҳаётда шундайларни ҳам кўрдик, лекин нопоклик йўлида қалам тутганлар ўз оғидан ийтиб кетди. Устозларнинг ўгитларида яна шундай насиҳат борки: газетага мақола битаётганингда ҳеч қачон бировнинг иззат-нафсига тегма, уни ҳақорат қилиш даражасига борма, жисмоний камчиликлари ҳақида бемаъни, бемаврид гапларни ёзма. Бу журналистнинг камфаҳмлиги, маданиятсизлигидан далолатдир. Ҳаққоний моҳир газетачи айтмоқчи бўлган баъзи бир танқидий сўзларинг учун шундай ибора топиб ишлаткинки, ўқувчи ҳам, мақолада зикр этилган кишининг ҳам кўнгли асло ранжимасин.

Муҳаррирлар келади — кетади, аммо газетада қалам тебратган журналистлар қолаверади. Шу бойсдан устозлар: ёш муҳаррирларга қарата дебдурларким, сиз ўтирган лавозим курсисида илгари ҳам бошқа муҳаррирлар ўтирган, шуни унутманг, шунга қараб иш тутмоқ, ҳеч қачон одамлардан ўзингизни баланд тутманг, ўз меҳнатингиз, жонкуярлигингиз, маҳоратингиз билан ёшларга ўрнак кўрсатмоқ даркор. Устозлар демишларким, муҳаррирлик касб эмас. Газета иши намуна кўрсатиб, жон куйдириб ақл-идрок билан иш тутмоқни тақозо этади. Муҳаррир газетада чиқадиган асосий танқидий, ижобий мақолалар, бадиий асарларни албатта ўзи ҳар қандай шароитда ҳам вақт топиб ўқиши зарур.

Биз оқсоқол журналистлар газетада ишлаган давр анча мураккаб, қийин вақтлар эди. Коммунистик ғоялар эркин ижод учун йўл бермасди. Уша вақтда газеталар, компартия раҳбарларининг узундан-узоқ нутқлари, докладлари, расмий ҳужжатлари билан тўла банд бўларди. Республикамиздаги барча газеталар, ҳатто вилоят газеталари ҳамма-ҳаммаси ўша узундан-узоқ расмий ҳужжатларни беришга мажбур эди.

Ана шундай расмий мақолалар марказдан кўпинча кечқурун, иш тугаши олдидан кела бошларди. Навбатдаги сонга албатта бериш кераклиги расмий равишда олдиндан маълум қилинарди. Шунда барча газеталар

кучларини бирлаштириб, битта сон чиқарардик-да, қолган газеталар саҳифаларига ўз газеталарига номларини қуйиб босавердилар. Бир хил қолипда чиққан ўша газеталар сотилмай киоскаларда қолиб кетарди, ҳеч ким ўқимасди. Бунинг устига Маказий газеталардан мажбуран кўчириб босилган мақолаларни айтмайсизми!

Мана энди истиқлолимиз туфайли матбуотимизнинг ҳам мазмун, мундарижаси бутунлай ўзгарди. Газетачиларга ижод этиш учун чинакам қулай шароит яратилди. Яйраб, ёниб ишлайдиган замон келди. Кўҳна ва бой тарихимиз, қадимги бобокалонларимиз, алломаю, фузалолар, шоиру-ғазалхонлар, қадим-қадимдан давом этиб келаётган миллий анъаналаримиз, олижаноб одатларимиз, байрамларимиз ҳақида матбуот саҳифаларида бемалол ёзиш мумкин. Ижодкор ёшлар истиқлолимиз берган бундай кенг имконият, шароитлар учун минг бор шукурлар айлаб, фақат ёзиш, ёзиш, улуғ замонамиз, азиз она диёримиз, мустақил Ўзбекистонимиз ҳақида яйраб-яшнаб ишлайдиган вақт келди. Бундан қувонмай, Аллоҳга шукурлар айтмай буладими!

Мустақил Ўзбекистонимиз истиқлолнинг бешинчи йилига қадам қўйди. Иқтисодий тараққиётимизнинг бешта асосий тамоилларига асосланган буюк режалар ўзининг яхши, ибратли натижаларини бермоқда. Беш йил ичида эришилган ютуқларни бирор-бир даврлар билан қиёслаш қийин. Бозор иқтисодиётининг ҳаётий қонунлари турмуш тарзимизга сингиб бормоқда. Келажаги порлоқ буюк Узбекстонимизни жаҳон таниди, тан олди. Мустақиллигимизнинг дастлабки йилида Президентимиз Ислом Каримов: ҳали шундай кунлар келадики, чет давлатлар ўзлари биз билан савдо-сотиқ, маданий алоқалар ўрнатмоқ истагини билдириб, юртимизга келадилар, деган эди. Мана, энди ўша айтилган сўзлар ҳақиқат бўлиб чиқди.

Матбуотимиз учун, ёш журналистлар учун мавзу кўп, ёзиладиган муаммолар, мулоҳазали, иқтисодий таҳлил билан битиладиган мақолалар даркор. Оламшумул, буюк ишлар дадил амалга оширилаётган замонамиз ва унинг қаҳрамонлари ҳақида, журналистиканинг турли жанрларида қизиқарли, чуқур илмий мақолалар ёзишдан ҳам шарафли иш бўлиши мумкинми?!

Узи шунақа бўлади. Қанчалик яхши билсанг, шунчалик ёзишга қийналасан. Кўрганларинг кўп, билганларинг кўп, кўриб-билиб олган таассуротларинг кўп, аммо, ажабки, ёзолмайсан; ёзганинг тақдирда ҳам сира кўнглинг тўлмайди — нимадир қолиб кетгандек, кимдир унутилгандек туюлаверади.

Шунинг учун ҳам журналистлар орасида бир гап юради: бир умр офтобда қатиқ ялашган болалик дўстларинг ҳақида сўз айтишдан, бир пиёла чой ичишган одамниг тўғрисида қулоч-қулоч мақола (лавҳа, очерк, қисса) ёзиш осонроқ. Сўз даромадидан пайқаган бўлсангиз, ушбу қаламтўкма ҳам «офтобда қатиқ ялашганлар» хусусида, неча йиллик қадрдонларни бағрига босиб келаётган «офтоб» ҳақида, муболағаю-мубоҳасага чек қўйиб гапирадиган бўлсак, «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни ва уни ана шу даражага етказган устозлару-шогирдлар ҳақидадир.

Газета комплекси бошлиғи Ғуломжон Ҳакимовнинг хонасига бош суқаман. Йўқ юқорида хавотирланганимнинг акси уларoқ «офтобда қатиқ ялашган»лик қайтага қўл келди. Суҳбатимиз дарров қовушиб кета қолди. Бошқача қилиб айтганда, гапни келган жойидан давом эттиравердик.

— Дунёда энг катта бахт нима, биласизми, — деб сўради у ва ортиқча зориқтирмай, яна ўзи жавоб қилди. — Ишдан хориб-чарчаб уйга боргач, эмин-хотиржам ухлаш, оила-аъзоларинг ҳам сенинг бугунинг, эртангдан хавотирга тушмай яшаши. Халоллик асосига қурилган, ишингга қараб муомала қилинадиган, хизматларинг муносиб тақдирланадиган жойдагина шундай туйғу билан меҳнат қилиб, меҳнатинг самарасидан, баҳраманд бўлишинг мумкин. «Шарқ» концерни ана шунақа муътабар даргоҳ, тамал тоши эзгу ниятлар билан қўйилган муборак қадамжо. Шунинг учунки, бу ерда зиё ардоқланади, зиё тарқатилади.

Ғуломжоннинг ўзи ҳам шу ерда бахт топганлардан, шу ерда туп қўйиб, палак ёзганлардан. Журналистика факультетини тугатганидан бери, айтиш мумкинки, нашриёт чангини ютади.

— Тўғри, аввалига «Совет Узбекистони» газетасида подчитчик (мусаҳҳиҳ ёрдамчиси), сўнг мусаҳҳиҳ бўлиб тўрт йил ишлаганман, — дейди Ғуломжон. — Газета чиқариш жараёни — котибият билан ҳарф териш ва саҳифалаш цехи ўртасидаги боғлиқлик, ўззукун ана шу қизиқарли, баъзан кишини толиқтирувчи жараён — цех билан таҳририят ўртасида бўзчининг мокисидек қатнашлар оҳир-оқибатда ўз ишини қилди. Мен цех фаолиятига қаттиқ боғланиб қолдим, қизиқишим ортгандан-ортиб бораверди. Ниҳоят босмахонадагиларнинг тавсияси билан цехга мастер бўлиб ишга ўтганман. Уша-ўша шу ердаман. Катта мастер бўлдим, орадан сал ўтмай цех бошлиғи қилиб тайинлашди.

Бугунги кунда 70 дан зиёд газета ва 40 дан ортиқ журнал шу ерда терилади, саҳифаланади, тарқатилади. Нисбатан ёш бўлишига қарамай, масъулиятли бу участка Ғуломжонга топшириб қўйилган. Умуман «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни учун бу оддий ҳол — «лавозимга кўтарилиш»дан осони йўқ. Шарти ҳам оддий — интилиб, берилиб, ташаббус кўрсатиб меҳнат қилинса бас. Шунданми, концерн раҳбариятининг аксариятини ўрта ёшлилар ва ёшлар ташкил этади. Айни вақтда кексалар ҳам иззат-икромда.

— Ҳарф териш ва саҳифалаш жараёнини кунт билан ўргатган Ориф ака Иброҳимов, Азиз Обидов, Тавфиқ Абдураҳмоновлардан бир умр миннатдорман. Нафақат менинг, жуда кўпчиликнинг устози Саломон Львович Могилевский эса 40 йилнинг нари-бериси шу ерда ишлаб келади, ҳалигача ҳеч кимдан маслаҳатини аямайди, — дейди Ғуломжон тўлқинланиб. — Эсимда, мен янги мастер бўлиб ўтган ўша 1988 йилда барча газеталар қўрғошин усулида терилиб, саҳифаланарди. Ишчилар учун чегараланган вақт бўлмасди. Эрта келиб, тонгда смена топшириб кетиларди. Лекин, шуниси қизикки, иш оғир бўлишига қарамай, ҳеч ким ўзича ишдан кетишни ўйламасди. То саҳифалар тайёр ҳолга келгунча неча бор жиққа-мушт бўлган таҳририят ходимлари ва цех ишчилари саҳифаланиш поёнига етгач, ҳеч нима бўлмагандек биргаликда чақчақлашиб ўтирганларининг неча бор гувоҳи бўлганман. Негаки улар — хоҳ ишчи бўлсин, хоҳ журналист — ҳар иккала томон ҳам бир мақсад йўлида, халққа зиё тарқатиш учун қўлни-қўлга бериб ишлар эдилар.

Бу анъана то ҳануз сақланиб қолган. Мустақиллик шарофати билан 1991 йилдан концернда янгиланиш жараёни бошланиб, қисқа вақт ичида ҳарф теришдан тортиб, саҳифалашгача бўлган машаққатли юмуш замонавий технология зиммасига юклатилиб, барча ишлар компьютерлаштирилгандан кейин ҳам таҳририятлар ва цех ўртасида боғлиқлик завол топмади, аксинча, янада мустаҳкамланди.

Компьютерлаштирилган цехда асосан икки авлод ёшлари меҳнат қилаётир: биринчилари, қўрғошин усулида газета саҳифалаш жараёнини бошдан кечирган, аммо ҳозир янги технология сир-асрорини пухта ўзлаштириб олган Қодир Қаюмов, Лилия Бинашева, Бахтиёр Кушаков, Марина Насритдинова кабилар бўлса, иккинчилари, иш фаолиятини тўғридан-тўғри компьютерлаштирилган цехдан бошлаган Юра Решетов, Холида Исломова, Вадим Филиппов, Искандар Холиёров, Лена Гаршенина, Люба Бацева кабилардир. Гуля Содиқова, Ира Лисова, Таня Агай сингари ҳарф терувчиларнинг номлари ҳам алоҳида таъкидлашга лойиқ.

Дарвоқе, концернга неча йиллардан бери раҳбарлик қилиб келаётган Ислом ака Шоғуломов ҳам дастлаб ишни ҳарф терувчиликдан бошлаган эди. Ажаб эмас, бу ёшлар ҳам...

— Ҳозир Львов ва Киев мутахассислари билан биргаликда янги технология — «Газета - 3» ўзлаштирилаётир. У нашрларимизнинг янада сифатли чиқишини таъминлайди, жараённи тезлаштиради, — дейди бугун амалга оширилаётган ишлар билан бир-бир таништираркан Ғуломжон Ҳакимов. — Умуман, концернда техник жаҳатдан қайта жиҳозлаш ишлари жадал суръатлар билан олиб борилмоқда. Нафақат бу, шунингдек, инсон омилидан келиб чиққан ҳолда, ишчи ходимларга қулай ва соз иш шароити яратиб бериш ҳамда уларнинг соғликларини асраб-авайлаш борасида 2000 йилгача бўлган дастур асосида кенг қўламли тадбирлар изчиллик билан амалга оширилаётир.

Гап айланиб, яна устозларга бориб тақалади. Бу бежиз эмас.

— Бугун концерн раҳбарияти кекcаларга, хусусан нафақахўрларга кўрсатаётган ғамхўрлик, биринчидан, ҳалол ишлаган одам хор бўлмайди, деган эски ақидани тасдиқласа, иккинчидан, бу ғамхўрлик ёшларнинг кўз ўнгида содир бўлаётгани учун катта тарбиявий аҳамиятга ҳам эга, — дейди Ғуломжон фикрини давом эттириб. — Демак, ёшлар биладики, ҳалол ва ташаббус билан ишланса, бугун яхши яшашдан ташқари, кексайганда ҳам хору-зорлик кўрмайди. Инсон учун эса, бу жуда муҳим. Ёш ўтганда хўрликка учрашдан ёмони йўқ.

БИР БЎЙ КЕЛАР, ҒОЯТ ЁҚИМЛИ

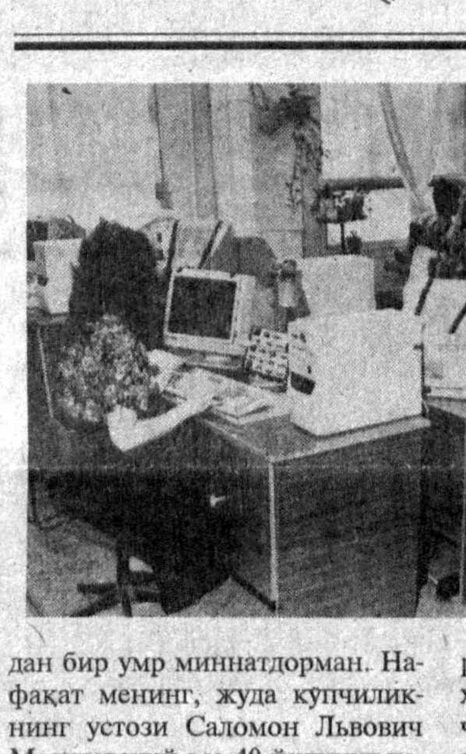

* * *

Кўҳна Самарқанд Дарвоза маҳалласида Маҳмуд ака деган қария истиқомат қилади. Узоқ йиллар «Шарқ» концернида ишлаган одам. Ёшлигида бир қўлини станок кесиб кетган. Худонинг берган куни гузарда учратаман. Ҳар куни эски қадрдонлардек суюниб келиб сўрашадилар. Биринчи гаплари «Ҳа, ишгами? Босмахонада нима янгиликлар?» бўлади. Раҳматлик Аҳмад ака Исмоиловни эслайдилар, Нуъмон ака Насимовни сўрайдилар, Ислом акадан гап очадилар.

— Тунов куни олдиларига борувдим, — дейдилар завқланиб, — цехларни айлантирдилар, жа ўзгариб кетибди. Анг-танг бўлиб қолганимни кўриб, келасизми, келсангиз сизга яраша иш топиб берардим, дедилар. Ё борсаммикан-а?..

Беихтиёр отахон журналистлар ва ... матбаачиларнинг сўзлари ёдимга тушади: «газета ҳидига ўрганган одам умрбод шу бўйини соғиниб яшайди».

Не бахтки, камина ҳам шу бўйига меҳр қўйганлар орасида яшайман.

Муҳаммад ЗАЙНИДДИН.

Ёшлар сўз сўрайди

Шодиёр Исмат ҲАЗРАТ, «Ёшлик» радиостанцияси бош муҳаррири ўринбосари:

Ҳар нарсанинг ўзига яраша қонун-қоидаси ёки йўл-йўриқлари бўлгани каби матбуотнинг ҳам ўз ўрни ва аҳамияти бор. Журналистликка ҳавасмандларни имтиҳон қилаётган пайтда ўқитувчи ҳам синаш учунми замонамизнинг энг яхши журналисти ким ёки... журналистлардан кимни биласиз, деб савол беради. Хўш, жавоб не бўлади? Бармоқ тишлаб, кўзлар ер сузиб турган ҳавасманд нима деб кўкрак керади?..

Айб кимдалигини тафтиш этишни бир ёққа йиғиштириб қўяйлик. Фақат ўз-ўзимизга бир ҳисоб берсак. Ана шунда, шу лаҳзада масала ойдинлашади. Журналистнинг вазифаси ва айтиш лозим бўлса масъулияти бугунги кунда жуда-жуда оғир ва шарафлидир. Журналистга биров буюриб, сен бу мавзуни ёриттин дейишнинг ўзи... билмадим, не дейилади? Журналистнинг журъати бўлиши керак. У бировнинг амрига мунтазиру мушлоқ бўлмасин.

Журналистнинг вазифаси... Яхшиси, бу ҳақда гапирмаган маъқул. Унинг энг олий вазифаси ёлғонни ёзмаслик. Қадимги қавмларимиз — ёлғончи дунёни бузади, дейишган. Дунёга танилган диёримизни янада баркамолроқ ва холисроқ қилиб кўрсатишда хизмат қилаётган барча журналист ва матбуотимизнинг чин инсонларига тангри мададкор бўлсин. Уларга байрам қутлуғ бўлсин.

Лайло КАРИМОВА, «Туркистон» мухбири:

Мактабда ўқиб юрган кезларим журналист бўлиш буюк АРМОН эди. Қишлоқи қизнинг ёзганларини шаҳардаги олий даргоҳда не-не забардастларни етказганлар тан олишармикан... Ўқишга киргунча минг хаёлу — минг ўй. Насиб этган экан Армоннинг ярми ушалди. Журналистика факультетининг журналист дипломини олиб чиқишимиз мумкин. Аммо ўзни журналистман дегани ҳали эрта. Сен ўзни «журналистман» деб айта олмайсан. Бу унвонни сенга атрофдагилар беради.

Эртага журналисту қаламкашлар касб байрами экан. Бу кун шунчаки бир байрам. Муштарий қалбига йўл топа олиб юрагига малҳам бўла олган, кимнингдир юмушини қалами кучи билан енгиллаштирган кун журналист учун ҳақиқий байрам ҳисобланади. Журналистнинг ҳаётида ана шундай ҳақиқий байрамлар кўпаяверсин.

Минҳожиддин МИРЗО, Ўзбекистон радиоси Маориф ва тарбия бош муҳарририяти бош муҳаррири:

— Мен озми-кўпми журналистикада қалам тебратиб шунга амин бўлдимки, журналист аввало худбинлик ва сохталикдан йироқ бўлмоғи керак экан. Тўғрироғи, худбин одамдан яхши журналист чиқмаса керак. Умуман ижоднинг ҳамма турларида ҳам ўзидан кечмаган одам ўзгалар учун бирон нарса яратиши қийин.

Журналист ва журналистиканинг қадрини кўтарувчи омиллардан яна бири ҳаёт ҳақиқатини тўғри акс эттиришдан иборат. Ҳамиша ҳеч ким юрмаган сўқмоқларни қидирсаккина, ҳеч ким эътибор бермаётган дард ҳақида ёзсаккина, ҳар куни кўриб, илғамай ўтиб кетаётганимиз ҳолатларни тасвирга олсаккина эл эътиборини тортишимиз мумкин, деб ўйлайман.

Чин маънодаги журналист биринчи галда, ўз нафсини жиловлай оладиганлардир. Шу маънода журналистлари соғлом мамлакатнинг келажаги бор.

Феруза ОДИЛОВА, «Тонг юлдузи» мухбири:

— Ўзим болалар газетасида ишлаётганим учун ҳам сўзимни айнан болалардан бошламоқчиман. Ҳалқимизда «етти ўлчаб бир кес» деган нақл бор. Болалар тарбиясида ҳам жуда эҳтиёткорлик билан иш тутмоқ лозим. Уларга аввало ақл билан эркинлик бериб, қизиққан соҳаларига йўналтира боришимиз лозим. Бола ўз ҳаракатларини ўзи ҳамиша тўғри баҳолай олса, нур устига аъло нур бўларди. Буларни ёритишда эса болалар журналистларидан катта масъулият талаб қилинади. Журналистика — мустақил Ўзбекистонимизнинг юзи. Шундай экан, бугунги ривож топиб бораётган мустақил Ватанимиз болалари доно, ақлли, билимдон бўлишлари керак. Айтишадику, бир тилни билган бир инсон, икки тилни билган икки инсон, деб. Ҳатто боғча болаларига инглиз тили, компьютерда ишлаш ўргатиляпти. Баъзан уларнинг берган саволларига катталар ҳам жавоб тополмай қоладилар. Демак, бир сўз билан айтганда, келажак, доно, билимдон болалар қўлида.

Озода БЕКМУРОДОВА, «Ўзбекистон овози» мухбири:

—Умрнинг энг шаффоф, осуда фасли боликка бир лаҳза қайттим келди. У мусаффо кунларда энам мудом кун (қуёш) чиқмасдан уйғонишимизни уқтирардилар. «Эрта туриб офтобдан юксак-юксак матлаб тиланглар, тушларинг бутун, ижобат бўлади» дерди. Энамнинг гапи рост эканми, ёхуд фаришталар омин деганми, ҳар қалай ўша пайтда қилган орзуларим бир қадар ушалди. Фозил инсонлар билан ҳамкор, ҳамсуҳбат бўлдим. Бугун қаламни қисмат билиб тебратаётган ҳамкасб тенгдошларимнинг ўз сўзи, ўз қараши борлигини ботинан ҳис этиб, зоҳиран кўриб кўнгилда севинч туяман. Дилим анвоий ифорлардан сармаст тўлғонади. Бу сурур белгиси, виқор тушунчаси.

Олис қишлоқдан шаҳарга келиб яна бир англаганим, ёнингда яхшилар борлиги, яшашга энг буюк имконлигини билдим. Кўнгил фуқароларини дилга яқин кўрдим. Ҳамроз ҳабиб бўлдим алар билан. Севиш севилиш деган олий туйғуларнинг қисмат қадар мангулигини элас-элас илғадим. Нечунким изтиробга мойиллик, яхшиликка етаклайди. Яхшилик андуҳларни-да улғайтиради. Шундагина англайсан ишқ бошқа, ҳавас бошқалигини...

Яна бир туйғаним ҳажр, соғинч ҳисси. Бу фаришта кунларим, кўмилган тупроқ йўллар, ялпизлар қучоқлаган, ажриқлар ўпган яшил сўқмоқлар, бу мушфиқ онаизорим, узоқлардаги опасини мудом соғингувчи жигарбандларим ва барини бағрида сақлагувчи мўъжазгина қишлоқ ШАКАРБУЛОҒИМ... Шундай, тангри бошдан оёқ соғиниб яшамоқликни бергандай гўё...

Нигина БОЙҚОБУЛОВА, «Правда Востока» газетаси мухбири:

— Тўғриси, менга тўрт девор ичида эрталабдан кечгача ўтириб ишлайдиган, аниқроғи белгиланган саккиз соатни минутигача санайдиган иш ёқмайди. Шу нуқтаи назардан журналист касби менинг кўнглимга ўтирган. Чунки журналист энг биринчи ижодкордир.

Тўғри, энди 17 га кириб касб танлаётганимизда журналистика ҳақида таассуротларимиз кўпинча фильмлар орқали бўлиб, қиссаларга, саргузаштларга бойдек, иш эса ҳамиша байрамдек туюлган. Лекин журналистикага кириб, тажрибага эга бўлиб, унинг нақадар мураккаблигига, газета сонларини чиқариш учун эрталабгача навбатчиликда туриш, турли қарашларга эга кишилар билан ишлашга тўғри келиши каби қийинчиликларнинг юзага чиқиши мумкинлигига амин бўлади, киши. Шунда хаёлингизга яна бир фикр келади. Журналист бу адабий истеъдодга эгалик, жумла тузишда маҳорат кўрсатишгина эмас, бу аввало катта дунёқарашга эга, ҳар бир масалага ўз фикрини билдира оладиган, турли кишилар билан уларнинг тушунчаларини камситмай, суҳбатлаша оладиган, бир сўз билан айтганда ҳам руҳиятшунос ҳам яқин маслакдош шахсдир.

Бир сўз билан айтганда, журналист бу ўқувчига, эшитувчи ва томошабинга ахборотни пухта лўнда қилиб, масалани ҳар бир томонига изоҳ бера оладиган ўз ишининг устасидир, яъни журналист учун юксак профессионализм масаласи даставвал вазифадир.

Республикамиз мустақилликка эришгач, бу масала яна ҳам долзарб нуқтасига етди. Мамлакатимизда олиб борилаётган ислоҳотларни, халқнинг юмуш ва ташвишларини қай даражада ўқувчига етказиши унинг касби олдидаги жавобгарлигини кўрсатади.

ЗАРҲАЛ САРЛАВҲА

Мамлакатимизнинг иқтисодий мустақиллиги йўлида амалга оширилаётган тарихий ишларда шахсан Президентимизнинг ташаббуслари билан эълон қилинган «Ўзбекистон —Ватаним маним» мавзуидаги кўрик-танловнинг чуқур мантиқий боғлиқлиги бор. Чунки халқимиз, мамлакатимиз учун иқтисодий тараққиётни дунёнинг ривожланган давлатлари қаторига олиб чиқиш қанчалар зарурат бўлса, руҳиятимизда шу қадим она тупроққа муҳаббат, унга фарзанд бўлмоқлан, фахр-ифтихор туйғуларини барқарор, собит этиб улғайтирмоқ ҳам шартдир. Қўшиқ шундай бир воситаки, агар унинг сўзлари, куйлари, ҳислари теран, халқчил, жозибали бўлса, руҳиятнинг юрагига айланади. Ўзбекистонимиз ҳақида худди мана шундай қўшиқларни жуда соғинганмиз.

Миллатимизнинг қарийб уч авлоди ватан ҳақидаги туманли ўрмон каби мавҳум қўшиқларни тинглаб, куйлаб, яшаб ўтди, улғайди.

Бепоён юртимнинг кенг гулбоғи,
Москвадан нур олган бахт маёғи,
Бахтлисан қардошлик оиласида...
ва ҳоказо... ёки
Ўргилай, озод диёрсан,
то жаҳон тургунча тур,
Бахтиёр халқинг билан шодлан, ҳамиша олға юр,
Партиямиз раҳнамодир давру давронларни сур,
Шон-шарафли етти йиллик ифтихорингдан, Ватан,—

каби сатрлари бадиий асардан кўра қизил шиорларга яқин бўлган қўшиқларни таржима қилиб гуржи ўз тилида, эстон ўз тилида айтса ҳам, моҳият ўзгармасди. Тантанали концертларнинг муқаддимасида мажбурият юзасидан ижро этилганини ҳисобга олмаса, бундай қўшиқларни кимдир тўлиб-тошиб, дил-дилидан куйлаб юрганини сира кўрмаганман. Мана шундай, иқтисодиётда мамлакатимизни қизил марказга қарам этувчи эски дастгоҳлару... маънавиятнинг муҳим бир ирмоғи бўлган қўшиқчиликда эса меҳру-муҳаббатимиз, миллий гурурримиз, садоқатимиз кўзларини басир қилишга мажжаланган қўшиқлар қолганди.

«Қолганди» деб аниқ айтганимнинг боиси шундаки, тарих учун Мангулик тоғига бир нигоҳ ташлаш дақиқасига тенг бўлган беш йил ичида мамлакатимиз иқтисодиёти дунё аҳли тан олаётганидек, неча ўн йилликларга тенг ривожланиш йўлини босиб ўтди.

Истиқлолнинг илк кунидан бошлаб яқин тарихнинг истиқбол тўқмоғи остида тақдирлари тирқираб дунёга сочилиб кетган ватандошларимизнинг етмиш йиллик соғинчлари, олқишлари Ватан олдидаги бурчни ўташ истагию умидига тўла қалблари, ўзлари кўзда ёшлар билан мулки Туронга талпиндилар. Биз — бутун умри мана шу она заминда кечган, Ватан ҳақидаги умумий, мавҳум тушунчалар руҳида тарбияланган ўзбекистонликлар эса етмиш йил қадрсиз этилиб топталган маънавий қадриятларимиз кўксидан ноҳақлик, маккорлик маломатлари, гард-у-ғуборлари сидириб ташланган, унинг нурида миллатимиз улуғликлари, ажойиб ўзига хосликлари, олийжаноб фазилатларини қайтадан кашф эта бошладик. Англадикки, тарих дунё тарихининг энг чуқур, теран томирларидан бўлмиш миллатимизнинг беназир ҳислати олийси ватанпарварлик, Ватанни кўз қорачиғидек асраш туйғуси экан.

Бугун тарихнинг қақраб ётган ана шу теран томирларига мустақиллигимиз боис ҳаёт суви етди, мангулик нури югурди.

Эсимда, Президентимиз Республика Олий Мажлиси минбаридан илк бора мамлакатимизни мустақил деб эълон қилганларида, беихтиёр кўпчиликнинг кўзига ёш қалқиб чиққанди. Бу етмиш йил бирга яшаб, етмиш йил бағридаги боласини танимаган ёки етмиш йил кўксига бош қўйиб келган онасининг ҳақиқий она эканлигини бирдан англаб ҳис этиб, ярақлаб очилган дил кўзларининг севинчлари, шукроналари, орзу-ишончлари эди. Мана шу туйғу халқимиз руҳиятига кундан-кунга чуқурроқ сингиб бормоқда. Дунёнинг ривожланган мамлакатлари даврасида, сафида Ўзбекистон байроғи ҳилпирамоқда, овози янграмоқда, ҳамкорлик, биродарлик учун қўллар узатилмоқда.

Улуғ бобомиз Амир Темур, темурийлар салтанати емирилгандан сўнг парчаланиб борган, совет империяси даврида ерпарчин бўлган Ватанимиз нуфузи қад тикламоқда, дунёга бўйламоқда. Туйғулари тирик, муҳаббати устивор халқимиз қалбида шу қадим, муқаддас, авлодларимизга мерос бўлиб қолажак умр каби азиз Ватанни жону дилдан куйлаш соғинчи, эҳтиёжи туғилди.

«Ўзбекистон — Ватаним маним» кўрик-танлови мана шу муқаддас соғинчни тўлдирадиган қўшиқлар яратиш йўлида дастлабки олтин остона бўлди, десак арзир.

Эҳ-ҳе, тош бостирилган булоқларнинг кўзи бехосдан очилган каби, кўрик-танлов эълон қилинган дастлабки кунлардан шоирлару бастакорлар Ватан ҳақида элга манзур асар яратиш орзусига тушдилар. Аввалгилардан фарқли равишда бу қўшиқлар миллий туйғу, тарихимиздан ифтихор, диёримиз табиатию, одамларига жўшқин муҳаббат руҳи билан суғорилаётир. Шу тариқа дунёнинг қайси бир юксак минбаридами ёки чекка юртидами куйланса, бу Ўзбекистон, ўзбеклар овози эканлиги равшан бўладиган, дунё ўзбекларнинг дилини-дилига, қўлини-қўлига маҳкам бойлайдиган қўшиқлар яратилғай, иншооллоҳ.

Ўтган ярим йилда шаҳар, қишлоқларимиз маданий ҳаётида бу тадбир катта воқеа бўлди. Шоирлар, бастакорлар, балким, ўз ижодларининг гултожи бўлиб қолажак асарни яратиш учун изландилар. Болалар боғчалари тарбияланувчиларидан тортиб, элга таниқли санъаткорларгача, Ватан ҳақида энг яхши қўшиқ яратишга интилдилар. Шаҳру қишлоқларда ўтказилган кўрик-танловнинг дастлабки босқичлари кўк байрамларига айланиб кетди. Ҳақиқатан ҳам, Ватанни севмоқ, ардоқламоқ, озод юртга фарзанд эканлигингдан ғурурланмоқ қалбнинг энг катта байрамидир.

Ғалвир сувдан кўтариладиган, энг яхши ижодкору ижрочиларнинг меҳнати, изланишлари, маҳорати баҳоланиб, Ўзбекистонимиз ҳақидаги ажойиб қўшиқлар қалбларимиз осмонини тўлдирадиган фурсат яқинлашмоқда.

Халқимиз, янги замонамиз Ватанимиз тупроғини маҳкам қучиб ардоқлайдиган, давримиз томирларига нур бўлиб тараладиган, истиқлолнинг истиқболли авлодини тарбиялашга камарбаста умрбоқий қўшиқлар кутаяпти. Насиб этса, шундай қўшиқлар кўп-кўп яратилажак. Бу қутлуғ жараённинг муқаддимаси бўлган — мустақиллигимизнинг беш йиллиги олдидан ўтказилган «Ўзбекистон — Ватаним маним» мавзуидаги қўшиқлар кўрик-танлови маданиятимиз тарихи саҳифаларида зарҳал сарлавҳа бўлиб қолади.

Муҳтарама УЛУҒОВА,
кўрик-танлов бош ҳайъати аъзоси.

ФУТБОЛДА НИМАЛАР БЎЛМАЙДИ...

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ЁШЛАРИНИНГ «КАМОЛОТ» ЖАМҒАРМАСИ

Сизнинг мамлакатимиз халқ хўжалигининг турли соҳаларига кичик саноат-технологик линияларини, цехлар ва корхоналарни жорий этиш; қишлоқ жойларга кичик саноатни олиб кириш ва хизмат кўрсатиш соҳаларини ташкил қилиш; аҳолини иш билан таъминлашга қаратилган Ишланма ва Таклифларингизни амалга оширишингиз учун ҳамкорликнинг энг яхши шароитларини яратиб беради.

Ишланма ва Таклифларни танлов асосида кўриб чиқиш учун аризалар 1996 йилнинг 1 августига қадар барча жисмоний ва юридик шахслардан, шунингдек, чет эл фуқароларидан, ташкилотлар ва ассоциациялардан қабул қилинади.

Манзилимиз: Тошкент шаҳар, Навоий кўчаси, 11, Ўзбекистон Ёшларининг «Камолот» жамғармаси. Телефонлар: 41-00-72, 42-74-12, 41-03-83 Факс: 41-08-09.

Танлов иштирокчилари ўзларини қизиқтирган ахборот ва маълумотларни ҳафтанинг душанба куни соат 14.00 дан 18.00 гача Ўзбекистон Ёшларининг «Камолот» жамғармаси кичик залидан олишлари мумкин.

БИЛИМ ВА ҲУНАР МАСКАНИ

Тўрақўрғон туманидаги 48-ёрдамчи мактаб-интернат ҳаётидан лавҳалар

Шаҳанд қишлоғида жойлашган вилоят миқёсидаги Улуғбек номли 48-ёрдамчи мактаб-интернат ҳақида кўп илиқ ва самимий гаплар эшитгандим. Ўқув-тарбия жараёни билан яқиндан танишар эканман, бу гаплар нақадар тўғри ва холис эканлигининг шоҳиди бўлдим.

Мактаб-интернат жамоасига жонкуяр ва фидойи инсон Нурмуҳаммад Абдураҳимов етакчилик қилади. Оддий муаллимликдан республика халқ таълими аълочиси-ю, мактаб-интернат директорлигигача бўлган йўлни босиб ўтган бу тадбиркор раҳбар бошчилигида жамоа аъзолари ўқув-тарбия ва хўжалик ишларида улкан ютуқларга эришмоқда.

Мактаб-интернатда тарбияланувчиларга фақат илм берилибгина қолмай, уларнинг қизиқишлари бўйича турли касб ва ҳунарга ҳам ўргатиб борилади. Айниқса, ота-боболаримиздан мерос бўлиб авлодлардан-авлодларга ўтиб келаётган миллий хунармандчилик касбларини ўргатишга катта эътибор қаратилган. Камолиддин Турғунов бошчилигида ташкил этилган кулолчилик цехида ўқувчилар дарсдан бўш пайтларда кулолчилик сирларини кунт билан ўрганмоқдалар. Шунингдек, ўғил болалар учун дурадгорлик, қизлар учун тикувчилик, уй-рўзғор ишлари тўгараклари мунтазам ишлаб турибди. Бу тўгаракларда ўқувчиларга устачилик, каштачилик сирларини ўргатиш билан уларни мустақил ҳаётга тайёрлаб борилмоқда.

Жамоа аъзолари ўртасида ўзининг кўп йиллик самарали ва ҳалол меҳнатлари эвазига обрў-эътибор топган Соҳиббой Азимов, Маҳмуджон Бултуров, Каримжон Арслонов каби устоз-муаллимларнинг оғир, лекин шарафли ишлари мустақил ватанимиз учун соғлом ва баркамол инсонлар етиштиришга қаратилгандир.

Мактаб-интернат ҳаёти билан танишар эканман, айрим ўқувчилар билан суҳбатлашгим келади. Суҳбатдошим ўзини 7-«Б» синф ўқувчиси Йўлдошев Баҳромжон деб таништирди. Баҳромжон дарс машғулотлари тугагандан сўнг кулолчилик тўгарагига қатнар экан. «Мен ёшлигимдан кулолчилик касбига қизиқаман дейди у. — Чунки бу касб бизга ота-боболаримиздан мерос бўлиб қолган». 3-«а» синф ўқувчиси Нурхон Муллабоева рақс тўгарагига қатнар экан. Мактабдаги ҳар бир тадбирда ўзининг ажойиб рақслари билан тенгдошлари қалбини ром этадиган Нурхондан устозлари беҳоя шод эканликларини айтишди.

Жамоадаги Маҳмуда Ахмадалиева, Хайрулло Худойбердиев, Обиджон Мирзааҳмедов каби тарбиячилар, Олимжон Аҳмедов бош ошпазлик қилаётган ошхона ходимларининг болажонлар учун куйиб-пишиб меҳнат қилаётганликларини кўриб кўнглим тоғдек кўтарилди. Чунки, шу мурғак ўксик қалбларга йўл топиб, уларнинг қалбига ўзларининг қайноқ меҳрларини жо қилаётган бундай фидойи инсонларни кўриш қувончлидир.

Буюк Соҳибқирон Амир Темур таваллудининг 660 йиллигига атаб китобхонлар конференцияси ўтказишга қизғин ҳозирлик кўраётган кутубхоначи Раҳима Исомиддиновани бир гуруҳ ўқувчилар қуршовида учратдим. Тадбирдан мақсад, — дейди биз билан суҳбатда Раҳима опа, — ўқувчиларимизни Амир Темурнинг ҳаёт йўли билан яқиндан таништириш орқали улар қалбига миллий ғурурни сингдиришдир.

Мактаб-интернат дарвозасидан чиқар эканман, бу ерда меҳнат қилаётган ҳар бир жонкуяр ва меҳрибон инсонларнинг мустақил давлатимиз учун фидойи авлод тарбиялашдек буюк ва шарафли ишларида уларга сабр-тоқат, матонат ва илоҳий куч тиладим.

Ғ. ХУДОЙБЕРДИЕВ,
Наманган вилояти.

Бошловчилар учун сабоқлар

ЛОТИН ЁЗУВИНИ ЎРГАНАМИЗ

Маълумки, жамият ҳаётида ҳар бир нарса — ҳодиса, ижтимоий-сиёсий тузум ҳаёт тарзи ўзининг маънавий эҳтиёжлари, талабларидан келиб чиқади. Шу маънода ёзувнинг пайдо бўлиши ва унинг амал қилиниши ҳам айнан шу жиҳатларни кўзда тутади.

Узоқ йиллар, айтиш жоиз бўлса узоқ даврлар давомида халқимиз, дастлаб ўзининг «Турк-руник» ёзувидан фойдаланиб келди. Вақт ўтиши билан бу ёзув турли тарихий сабаблар билан уйғур-араб ёзуви билан алмаштирилди. Бу ҳаёт тақозоси эди.

1929 йилгача мазкур классик ёзувимиз халқимиз ҳаётида ягона ёзма нутқнинг асосий ифодаси сифатида хизмат қилди. Аммо мустамлакачилик гирдобида мумтоз ёзувимиз йўқотилди. Бу даврда таклиф этилган ўрис ёзуви бир сўзлик ўзбек олимлари томонидан қабул қилинмагач, иложсиз лотин ёзувига ўтишга рухсат этишди. Араб ёзувини қўллаб чиққанлар, ўша йилиёқ Мунаввар қори бошчилигидаги гуруҳ сифатида қамоққа олинади ва 1931 йил, 25 апрель куни отувга ҳукм этилади.

1936 йили лотин ёзуви ўзбек турмуш тарзида, маданиятида тўла ўрин топиб, ҳақиқатан ҳам ўз афзалликларини кўрсатаётган паллада, унга ҳам ҳужум бошланди. Крилл ёзувини қабул этиш, туркистонликлар, шахсан ўзбеклар учун уларга «озод ҳаёт», «эркинлик берган» рус пролетариати гаплашадиган ва ёзадиган алоқа воситасига ўтишга эътиқодни назарда тутди ва 1940 йил май ойида бу мақсад тўла амалга ошди. Бу — руслаштиришнинг ёзувдаги кўриниши эди.

Бу даврларда халқимиз ўз ёзувидан ажради. Лотин ёзуви тарафдори бўлган А. Мажидий, Элбек, А. Зоҳирий каби йирик тилшунос ва адабиётшунослар 1938 йилда отувга ҳукм этилдилар.

Шундай қилиб, лотин ёзувини қўллаб келган ва унга ўрганиб қолган халқимиз орзуси истиқлолимиз туфайли рўёбга чиқди ва шу ёзувга ўтиш бошланди. Лотин ёзувига ўтишнинг ижтимоий зарурати нимадан иборат бўлди? Буни қуйидагилар билан кўрсатиш лозим:

Биринчидан, лотин ёзуви борасида халқимиз орзу қилган ниятларининг истиқлол туфайли амалга ошганлиги қадриятларимизни тантанаси бўлди. Ўтмиш орзуси тикланди.

Иккинчидан, лотин ёзувида иш кўрувчи жаҳоннинг 67 фоиз мамлакатлари, айниқса, ривожланган мамлакатлар — АҚШ, Англия, Германия, Италия, Франция, Испания, Голландия сингари сон-саноқсиз мамлакатлар миллий маданияти тарихида шу лотин ёзуви амал қилиб келади. Фан ва техника тараққиётининг жадал суръатлар билан ривожланиб бораётганлиги компьютер техникасини яратди. Бу олижаноб техника-машиналар инсоният фикрий қобилиятини тўла ва аниқ ифодалаб беришда фақат лотин ёзувидан фойдаланиб келади. Шу маънода ўзбеклар ҳам лотин ёзувига ўтишни ижтимоий зарурат сифатида қабул қилди.

Учинчидан, бу ёзувга ўтишнинг амалий жиҳатдан енгиллик ва амалий осонлик томонлари ҳам йўқ эмас. Мактаб ўқувчилари, олий ва ўрта таълим тизимида узоқ йиллардан бери лотин ёзуви асосидаги немис, инглиз, француз, испан тиллари ўқитилиб келинди. Демак, ёшларимиз лотин ёзувини ўзбек имлосида баъзи унификациялар билан тез ўзлаштирадилар.

Шунга ўхшаш муҳим социал муаммолар назарда тутилиб, лотин ёзуви асосидаги ўзбек миллий ёзуви қабул қилинди ва бу ҳақда Президентимизнинг имзоси билан Вазирлар Маҳкамасининг махсус қарори эълон қилинди.

Қуйида лотин ёзувини ўрганувчилар, аниқроғи, бошловчилар учун газетамиз саҳифаларида машғулот беришни лозим топдик.

БИРИНЧИ САБОҚ. А, Е, I.

Лотин ёзуви асосига қурилаётган ўзбек миллий ёзувимизда жаъми 29 ҳарф бор. (Булар жадвал орқали илова қилинган).

Ана шу ҳарфлардан дастлабки сабоқларимизда унлиларни кўриб чиқамиз. Бугунги сабоқда А, Е, I ҳарфларининг руҳиятини ўрганамиз. А ва а лотин графикасида бош ва кичик ҳарфларни ифодалайди. Бу нарса криллда ҳам шундай. Унинг ёзувдаги шакли бош ҳарф учун *A* ва кичик ҳарф учун а шакли белгиланган.

А ҳарфи (Бу ўринда ҳарф билан товуш ва товуш билан ҳарф масаласига тўхтамаймиз. Мақсадимиз ҳарфларни сўзларнинг қайси жойларида ва қай руҳиятда келиши ва ёзилиши хусусидаги масалани ойдинлаштириш.) Бу А ҳарфи — товуши асосан тил олди кенг «а» ни билдиради. Бу товуш — ҳарф талаффузда жуда кўп вариантга эга.

А ҳарфи сатр бошидан айнан ёзилади, киши исмлари шаҳар ва қишлоқ номлари, хуллас атоқли отлар имлосида ёзмада А, босмада А тартибида ёзилади. Мисоллар: Asqar, amma, Toshkent, Samarqand, Amudaryo, Asaka тартибида ёзилади.

Хуллас, а ҳарфи ўзининг руҳиятига кўра ҳозирги адабий тил нуқтаи назаридан чуқур тил орқа Қ, Ғ, Х каби товушлардан ўнг ва олдин келганида ҳам, юмшоқ товушлар билан ёнма-ён келганида ҳам бир хил шаклда ёзилади.

Чунончи, qarq'a, xaloyiq, q'azib, q'oz сингари қаттиқ ундошлар ва aka, alanga сингари сўзларда олд қатор товуш сифатида қўлланилади ва ёзилади.

Мана бу сўзлар таркибида олд бўғинида келганида ҳам барибир айтилади ва ёзилади: bahor, zamon, shahar, saraton...

Е ҳарфи ўрта-кенг фонемадир. Бунинг ўзбекча талаффузида оғиз бир мунча ёпиқ бўлади. Масалан: ekin, esla, behi, teatr, e'lon.

Бу товуш ҳам оғзаки талаффузда турли вариантларга эга. Лекин унинг англатган маъно-моҳияти бир хил. Бу бош ҳарф сифатида мазкур кўринишда, ёзув шаклида эса бош Е ва кичик е кўринишида ёзилади ва талаффуз этилади: evara, erzan, kel, kecha, poezd сингари сўзларда бу ҳарф олд қатор ўрта-кенг унлини ифодалайди. Бу билан олдинги рус графикасида шевалар талаффузи негизи қўлланувчи э/е транскрипцион белгини умуман қўлланмасликни ҳам билдиради.

I ҳарфи тил олдитовушидир. Бу товуш талаффузда чуқур тил орқа ва саёз тил орқа товушлари билан ёнма-ён келганида қаттиқ ва юмшоқроқ талаффуз этилса-да, ҳозирги ёзув бўйича бир хил шаклда намоён бўла беради. Бу ҳарфларнинг ёзувдаги бош ифодаси I (i) шаклида: ish, iz, dil, xirmon, ilhom, bilan, izzat каби.

Демак, бир хил шаклда i битилади. Сўз бошида атоқли исмлар бошланишида i бош ҳарф билан турдош номларда i кичик шаклида ёзилади.

ЛОТИН ЁЗУВИГА АСОСЛАНГАН ЎЗБЕК АЛИФБОСИ

Босма	Ёзма	Ҳарф номи	Босма	Ёзма	Ҳарф номи
Aa	*Aa*	a	Qq	*Qq*	qe
Bb	*Bb*	be	Rr	*Rr*	re
Dd	*Dd*	de	Ss	*Ss*	se
Ee	*Ee*	e	Tt	*Tt*	te
Ff	*Ff*	fe	Uu	*Uu*	u
Gg	*Gg*	ge	Vv	*Vv*	ve
Hh	*Hh*	he	Xx	*Xx*	xe
Ii	*Ii*	i	Yy	*Yy*	ye
Jj	*Jj*	je	Zz	*Zz*	ze
Kk	*Kk*	ke	O'o'	*Ōō*	o'
Ll	*Ll*	le	G'g'	*Ğğ*	g'e
Mm	*Mm*	me	Sh sh	*Sh sh*	she
Nn	*Nn*	ne	Ch ch	*Ch ch*	che
Oo	*Oo*	o	Ng ng	*ng*	nge
Pp	*Pp*	pe			

А ҳарфи юзасидан. Машқлар:

Ушбу сўзлар таркибидаги уч нуқталар ўрнига а ҳарфининг қайси бири, қай тарзда қўйилишини англагач, уларни қўлёзма тартибида лотин ёзувида тўлдиринг:

... рсен, ... ли, ... гроном, ... қодир, б ... ҳром, т ...р ... ш..., б ... ш... р ... ш ... рм ... нда ..., ғ ... а ... мис каби.

Е ҳарфи бўйича: ушбу ҳарфни сўз боши ва сўз ўртасида ишлатилишига эътибор бериб, уч нуқталар ўрнига шу товушни тўғри қўйиб, лотин ёзувига айлантиринг.

... ркин, , ргаш, к ... л, мак... т, т ... мир, эъ ... лон, т ... л ... фон каби

i ҳарфи бўйича: ушбу мисолларни лотиндаги босма ва ёзма шаклларини белгиланг; бош ва кичик ҳарфларни ёзма ҳолдаги шакли билан ёзинг: Илҳом, Исроил, илм, билим, иркутский, иртиш, сирли, бирлик каби.

Ҳайдарали УЗОҚОВ.

Муассис:
ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИНИНГ «КАМОЛОТ» ЖАМҒАРМАСИ
Ҳомий:
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ «МАТБУОТ ТАРҚАТИШ УЮШМАСИ» АССОЦИАЦИЯСИ

Бош муҳаррир
Абдуқодир НИЁЗОВ

ТАҲРИРИЯТ:
Қабулхона — 36-56-58;
хатлар бўлими — 36-54-65; тижорат бўлими — 33-79-69, 36-58-48; ижодкор ёшлар — 36-57-52; котибият — 36-55-96.

МАНЗИЛИМИЗ:
700083 Тошкент Матбуотчилар кўчаси, 32—уй
Нашр кўрсаткичи 64607

Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.

Реклама ва эълонлар учун тел.: 33-95-97, 33-79-69

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00012
«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси

Буюртма Г. —— 0310
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41

Ҳажми —— 2 табоқ. Тираж — 9604.
Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди.

Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А-2
Босишга топшириш вақти ——21.00

1 2 3 4 5 6